

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

ILLUSTRERAD TIDNING

HÖR

FÖR · KVINNAN · OCH · HEMMET ·

LÖRDAGEN DEN 29 AUGUSTI 1903.

N:R 35 (870)

GENERALPOSTDIREKTÖREN J. E. VON KRUSEN-
STJERNA.

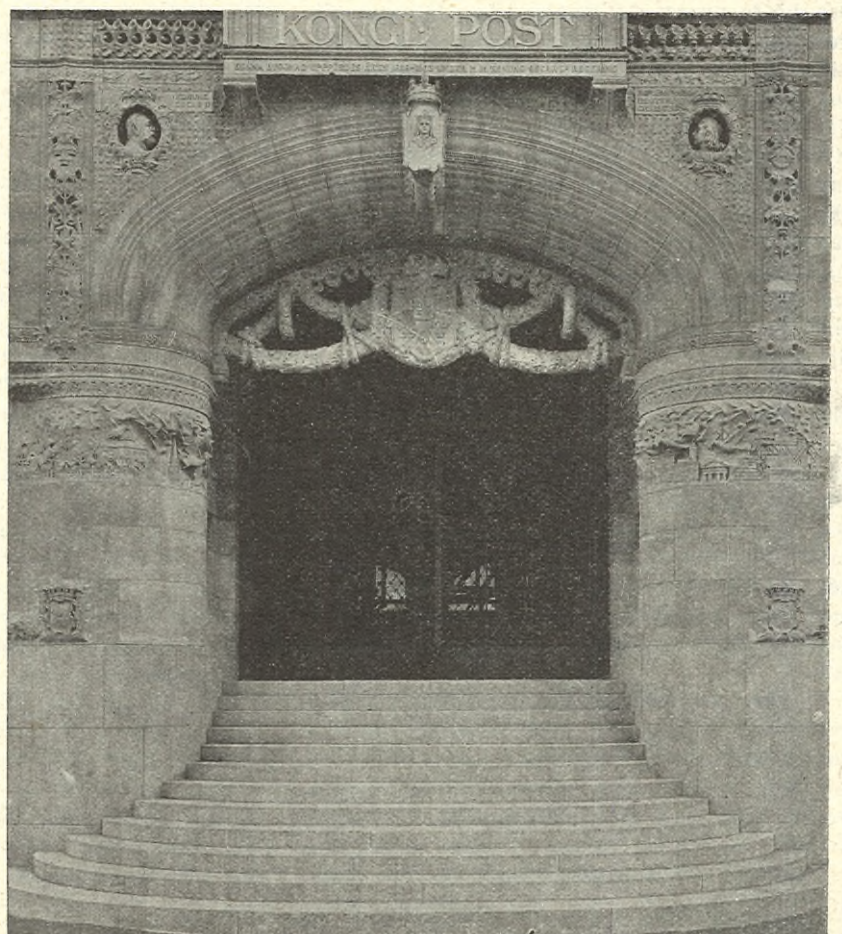
DET NYA POSTHUSET I STOCKHOLM.

»POSTENS VECKA».

MED DETTA NAMN kan man med skäl beteckna den nu innevarande veckan, som till vår hufvudstad sett samlas icke mindre än två posttjänstemannamöten, samtidigt med att i det nya posthuset vid Vasagatan öppnats en intressant postutställning.

Redan den 26 försiggick de svenska posttjänstemännens allmänna möte, och den 27 öppnades det nordiska posttjänstemannamötet, det första i sitt slag, för att pågå i tre dagar. Denna postkongress har tillkommit på initiativ af de svenska posttjänstemännens förening och med understöd af resp. regeringar. De svenska deltagarnes antal belöper sig till ett par hundra; från Norge, Danmark och Finland har ett hundratal deltagare infunnit sig. Som kongressens ordförande presiderar det svenska postverkets energiske chef, förre statsrådet generalpostdirektören *Julius Edvard von Krusenstjerna*, och förhandlingarna omfatta föredrag och diskussioner i postala frågor af betydelse icke endast för fackkretsarne, utan äfven till stor del för den allmänhet, som dagligdags är beroende af postverkets maktpåliggande arbete. Utflykter till Skansen, Hasselbacken och Saltsjöbaden, besök å operan m. m. ha erbjudit nödig omväxling mellan de allvarligare förhandlingarna.

Sammankomsterna ha ägt rum i det nya posthuset vid Vasagatan, arkitekten Ferdinand Bobergs ståtliga skapelse, som visserligen ännu icke står till alla delar fullfärdig, dock likväl tillräckligt för att gifva mötesdeltagarna en föreställning om det vackra högkvarter, det svenska postverket här inom kort går att taga i besittning. Från den inom samma murar pågående postutställningen meddela vi å annat ställe i dagens nummer några bilder, till hvilka en af densammas ledande män fogat en underhållande text.

PORTALEN TILL DET NYA POSTHUSET. A. BLOMBERG FOTO.

INSPIRATION.

ETT SAKTA grepp af minnets lätta hand på någon sträng, som vek i högtid klingat, och hvardagsdunklet skälfver åter vingadt och lyfter sakta öfver själens land.

Och fri går blicken, ilar fram i fröjd mot ljusets famn, som öppen mot den bafvar, som gryningsljuset sakta stiger, sväfvat en hymn rundtom från horisonten höjd

I famnen slutet snyftande jag hör, hur högre, högre hymnadagiot svingar, tills högst i rymdens dom det sammanklingar i lyftadt jubel, brister hop och dör.

ALBERT HENNING.

NÅGOT OM BRUKET AF NATIONALDRÄKTER. AF M. J—N.

HOS HVARJE folk med en egen, ursprunglig kultur ha användts och användas ännu på sina ställen för de olika nationerna särskildt karaktäristiska klädedräkter, s. k. nationaldräkter, så t. ex. i vårt eget land, Norge, Skotska Högländerna, Bretagne o. s. v. Efter hand som kulturen i de olika länderna fått en mer kosmopolitisk prägel, ha dock dessa dräkter på många ställen försvunnit, och de, som här och där ända till våra dagar af befolkningen bevarats i bruk (jag talar nu och i det följande om svenska förhållanden), äfven de visa tendens till att så småningom dela samma öde.

Måste man nu anse detta bortläggande af den för ett land eller en landsdel typiska dräkten som bevis på stigande upplysning, eller manne orsaken är att söka annorstädes? Det bästa svaret på denna fråga lämnar vår framstående målare Carl Larsson, som på ett ställe i sitt arbete »Ett hem» om svenskarnes olika sätt *förr* och *nu* att pryda sig själfva och sina bostäder säger följande: »Och dräkterna! Tänk, hur det svenska folket då såg ut, när det strålade af färg och hälsa, stod och lyste i söndagssolen på kyrkbacken! Hur ser det nu ut i de bättre, aflagda manskläder, det köpt i staden! Slipper jag säga ordet. Hvarför var det så mönstergillt förr i tiden och är så ovederhäftigt nu till dags?»

Jo, därför att man förr inrättade sig efter klimatets kraf och lät själfva folkkaraktären ge sin prägel åt den konstnärliga utstyrelsen, under det man nu anser sig böra följa utländska mönster, i går parisiska och berliniska, i dag engelska och amerikanska. Men, snälla ni, låt bli det! En svensk man upphör nästan att vara en svensk man i och med han lyckats bli en »fin herre». Det samma gäller äfven dig, bastanta landsmaninna!

Därför, o svensk, rädda dig i tid, blif åter enkel och värdig, var hellre klumpig än elegant, kläd dig i skinnpäls, läder och ull, gör dig bohg, som passa till din tunga kropp, och sätt på alltsammans de starka färger, ja, de s. k. bondgranna, hvilka äro nödvändiga såsom motsättningar till den djupgröna furuskogen och den kallhvita snön,

samt låt din hand otvingad på ditt bohg skära ut eller måla de snirklar han vill och kan. Då skall du blifva lycklig i känslan af att vara dig själf, dig skall väl gå, och du skall länge lefva på jorden.»

Hvad Carl Larsson i det ofvan citerade hufvudsakligast betonar, är ju svenskens stora benägenhet att öfverskatta allt utländskt och ringakta, hvad det svenska folket själf burit fram ur sin fantasi rika fatatur. Och manne vi ej just *däri* få söka en af orsakerna till allmogedräkternas bortläggande. En annan är den (jag har själf hört kullor och masar säga det) att den nationalklädda allmogen t. ex. vid besök i städerna eller annars vid sammanträffande med mera »civiliseradt» folk märker, att deras dräkt väcker uppmärksamhet, ja, t. o. m. gör dem till föremål för tilltal, som de utan den karaktäristiska dräkten skulle undgå. Att de anspråkslösa och försagda människorna under dylika omständigheter föredraga att »klä sig som andra» framför att bibehålla den dräkt, som utmärker deras samhällsställning och hemort, är ju mindre att undra öfver. Helt annorlunda skulle det nog vara, om både hög och låg i allmogedräkterna lika mycket ville se det *svenska* som det »bondska», lika mycket det *praktiska* som det »landtliga» och följaktligen ej i deras *ursprung* funne ett hinder för deras lämplighet äfven som stadsdräkt. Då skulle säkert denna allmoge, som nu med tvekan bär den fäderneärfda dräkten, icke längre blygas att bära den, utan i medvetandet af att därvid vara i sin fulla rätt alltjämt bibehålla densamma.

Att den moderna kvinnliga dräkten i de flesta afseenden lider af en mängd olägenheter, jämförd med nationaldräkten, torde vara lätt att bevisa: man behöfver ju blott nämna sådant för densamma utmärkande som släpande kjolar, snörlif, kragar som halsjärn, ärmor, som ibland äro så snäfvade, att de lägga hinder i vägen för snart sagdt hvarje armrörelse, ibland åter så rika på tyg, att jämnt hälften vore lagom. Hvad åter den moderna mansdräkten beträffar, måste ju erkännas, att den är utarbetad efter praktiska och hygieniska principer. Den har ock under ett helt århundrade bibehållits i ungefär samma skick och tycks alltså ha befäst sitt välde i hela den civiliserade världen (ehuru väl en och annan ur estetisk synpunkt sedt torde önska den något annorlunda både i färg och snitt). Anmärkningsvärdt är ock, att i flera socknar (t. ex. Floda) i Dalarne, det landskap som trognast bevarat sina folkdräkter, har den ursprungliga mansdräkten ersatts med den moderna, under det att kvinnorna alltjämt hålla fast vid det klädselsätt, som användts af mor och mormor och så århundraden igenom. Det är också den kvinnliga dräkten, jag i det följande liksom hittills hufvudsakligast åsyftar.

Måste det ej gräma hvarje fosterländsk man och kvinna att, på samma gång de höra utlänningen beundrande tala om svenskarnes utpräglade sinne för form och färg, se, hur sönerna och döttrarna af detta samma folk själfva utdöma det föraktade »hemmagjorda» och blindt »taga efter» utländska dårskaper! — I slutet af 1700- och början af 1800-talet föllo svenskarne till den grad offer för denna sin svaghet för det utländska, att franska språket nästan fick uttränga det svenska som sällskapsspråk. Men liksom då en fosterländsk fläkt till slut kom detta mod att försvinna, så att man sedan ej längre blygdes att föra sitt samtal på ren svenska, så är väl att hoppas, det i våra dagar på klädedräktens område en fosterländsk, sund anda snart skall göra sig gällande, frigöra de kvinnor, som

hafva nog intelligens att inse, att de slafva under utländskt ok och som äro nog själfständiga att vilja bli kvitt detsamma, och i stället gifva rum åt svenskarnes egen smak och individualitet. Denna senare framträder ju, hvad klädedräkten beträffar, tydligast i våra nationaldräkter, och om ingen med rimliga bevis kan styrka, att det ligger större berättigande i allmogens eftergörande af stadsbons dräkt än i stadsbons efterliknande af landtbons, hvarför då icke upptaga denna senare, allmogedräkten, till allmännare bruk?

Hvad nu klädselmodet inom kvinnovärlden beträffar, så skulle kanske undergifvenheten under det utländska tyranniet vara mindre, därest kändedomen om parismodets uppkomst vore allmännare och ifall där hos kvinnan i allmänhet funnes litet mindre af den falska blygsamhet, som är rädd att bryta mot det, som mest brukas, hur dåraktigt detta allmänt brukliga än förefaller henne. Om hur den moderna kvinnodräktens alla växlingar hufvudsakligast bestämmas af den parisiska demimondevärldens damer, talar Viktor Rydberg utförligt i sin lilla broschyr »Om nakenhet och klädselsätt» sidd. 17 och följande, och hänvisar jag intresserade till denna lilla skrift. Ja, måtte den tid ej vara långt aflägsen, då en *svensk* kvinna på hvad tid och rum som helst (åtminstone inom sitt eget land) kan uppträda i en *svensk* dräkt, utan att bli ansedd för att vara — utklädd! Det vill med andra ord säga: må det ej dröja alltför länge, innan svenska kvinnor allmänt insett det förnedrande i att blindt följa pariserkokotternas modenycker och just med dessa svenska dräkter ersatt de franska!

Den enda i någon mån befogade invändningen mot allmogedräkternas återupplifvande torde vara den, att, om vi också böra afskudda oss det främmande öket, så höfves det bättre hvar och en att sträfva efter individualitet i klädseln än att återupptaga de förut befintliga svenska dräkterna. Men nu är det i verkligheten så, att hvarje individs smaksinne långt ifrån alltid af naturen är så utprägladt eller blifvit så uppodladt, att väljande af färger, tyger och snitt till dräkten icke förorsakar besvär och svårigheter, ifall resultatet ens trots alla bemödanden blir lyckligt! Och det är kanske just denna omständighet, som mest är orsaken till, att modet uppkommit. Nej, modernas tid är nog inte ännu förbi och får ej heller vara det, därtill är den stora mängdens konstnärliga bildning alltför ringa. Men så länge vi behöfva moder, förebilder för vår dräkt, låt dem då vara svenska!

Glädjande nog tycks verkligen på senare tider i vårt land en nationell rörelse göra sig alltmer gällande, ej blott på konstens, textil- och möbelindustriens område, utan äfven på klädedräktens. Så arbetar t. ex. vår egen kronprinsessa, som med sin vakna, praktiska blick insett betydelsen af det nationella kläd-

Hårets affallande. En läkare som sedan flera år i Stockholm behandlar speciellt hudsjukdomar, skriver följande: »Af alla i handeln förekommande medel, afsedda för behandling af de parasitära hudsjukdomar (seborrhé, mjäll o. d.) på hvilka hårets affallande i de flesta fall beror, känner jag intet, som vid anställda prof visat sig så verksamt och i så hög grad förtjänar användas som *Azymolstimulus* — .» Vid London-utställningen 1899 erhöi F. Pauli's *Azymolstimulus* guldmedalj såsom det bästa hårvatten.

Under läkarekontroll tillverkas F. PAULI'S AZYMOL-TVÅL, som med allt skäl kan rekommenderas till alla, såväl äldre som yngre med ömtålig hy och hud.

MELLINS FOOD af Läkarekåren erkändt bästa näringsmedel för barn och sjuka.

Finnes på Apoteken samt hos Speceerhandlarna.

PROF gratis och franco från Axel Lennstrand, GEFLE.

selsättet, på återupplifvande af de gamla folkdräkterna både på Tullgarn och nu senast på Öland. — Svenska Kvinnliga Nationaldräktsföreningen, bildad våren 1902, arbetar ock för ett allmännare bruk af nationaldräkter. Men det grundläggande arbetet för detta måls uppnående, det är utfördt af doktor Artur Hazelius, mannen med det äkta svenska sinnet och den okufliga viljekraften. Det var han, som först mera allmänt väckte de bildades intresse för de svenska folkdräkterna, och det är genom hans försorg, som studiet af de gamla allmogedräkterna i Nordiska Museets rika samlingar nu kan bedrivas. — I detta sammanhang kan jag ej undgå att påpeka, ehuru väl det säkert af en stor krets bland Iduns läsarinor redan beaktats, huru som i Iduns Modetidning en serie nationaldräktsbeskrifningar börjat införas detta år. Det är ju att hoppas, att äfven detta skall bidra till att öka intresset för våra egna vackra, svenska dräkter och att vi sålunda hädanefter oftare än hittills få fröjda oss åt anblicken af deras klara, lifliga färger.

Härtill vill Red. foga det meddelandet, att inom kort från Iduns Kungl. Hofboktryckeri kommer att utgå ett utförligt arbete öfver svenska folkdräkter, redigeradt af *Nordiska Museet*. Arbetet, som således kan anses blifva fullt tillförlitligt, kommer att meddela alla dräkterna i deras naturliga färger.

PÅ TRÄNGSEL-STIG. AF HANNA LÖFGREN.

VILL NI följa mig på en vandring genom vildmark på ödestigar? Vill ni gå med mig genom tränga dalar upp mot ljusare höjder och ned igen många gånger om, tills vi hinna fram till målet? Vill ni för en stund känna, hvad den ensamme känner, han, som måste reda sig själf på stenig och farlig stråt?

Det är en mödosam stig jag bjuder er in på. Men kom med ändå! Vi skola uppsöka en ödemarks rikedomar. Vi skola tränga oss fram till de oanade härligheter, som gömmas i en af vårt vackra lands fördolda skattkammrar.

Har ni hört tala om *Trängslet*? — Så kallas den sträcka längs Östdalaälven, där denna är trängst och stridast och den omgivande naturen mest vild och storslagen. Det börjar ungefär 1½ mil från byn Åsen i Älfdalen, då man går skogsvägen längs älfvens västra strand till Särna.

Det var söndag före midsommar. Min vän Anna och jag, stationära turister i Åsen, hade just läst i Svenska turistföreningens årsskrift en liten uppsats af Erling Braathen om *Trängslet* och den vackra vägen uppåt älfven till Särna. Den intressanta skildringen lockade oss mycket, och vi beslöto oss för att pröfva våra krafter på en fotvandring från Åsen till Särna längs Österdal-älfvens vildsköna stränder, cirka 6½ mil. Men skulle vi flickor ensamma våga oss in i de okända, milsvida ödemarkerna? Det var ej rådligt, påstod »riksdagsman», vår värd i Åsen. Vi måste hafva en karl med oss eller åtminstone vara flere i sällskap. Hvad var nu att göra? Vi funderade hit och dit.

Då kom vårt öde till oss i skepnad af fyra turister från Stockholm, tre damer och en herre, hvilka voro på väg till Särna och tänkte gå *Trängselstigen*. De hade läst samma uppsats som vi och fattats af samma längtan att lära känna denna ensliga natur. Och de hade alls ingenting emot att få sällskap. Nu gällde det bara för oss att bli i ordning i hast. Matsäck och det allra nödvändigaste i toalettväg blef i en blink nedstufvad i ränseln, och filter och kappor rullades gladeligt ihop, medan vår hjälpsamme värd gjorde i ordning en handyxa åt oss och en af de andra flickorna gick bakvägen in i den stängda diversehandeln och köpte en liten behändig »kaffepetter», som hon sedan bar dinglande vid ena sidan.

Klockan ½ 6 eftermiddagen gåfvo vi oss i väg, muntra i hågen, färdiga att möta hvilka faror och äfventyr som helst. Men föga anade vi då allt hvad vi hade att genomgå. — Åsen stod i midsommarskrud. Silfverforsen på andra sidan älfven brusade sin afskedshälsning till oss upp öfver backarna. Älfven låg skinande som en silfversjö

i solen omkring de grönskande holmarna och näsen. Björkarna glänste af lif och fägring, och ängsblommorna och gräsen tycktes täfla om priset i färgprakt och sommarglans. Alla vi mötte önskade oss lycka på färden, och allt var lust och fröjd.

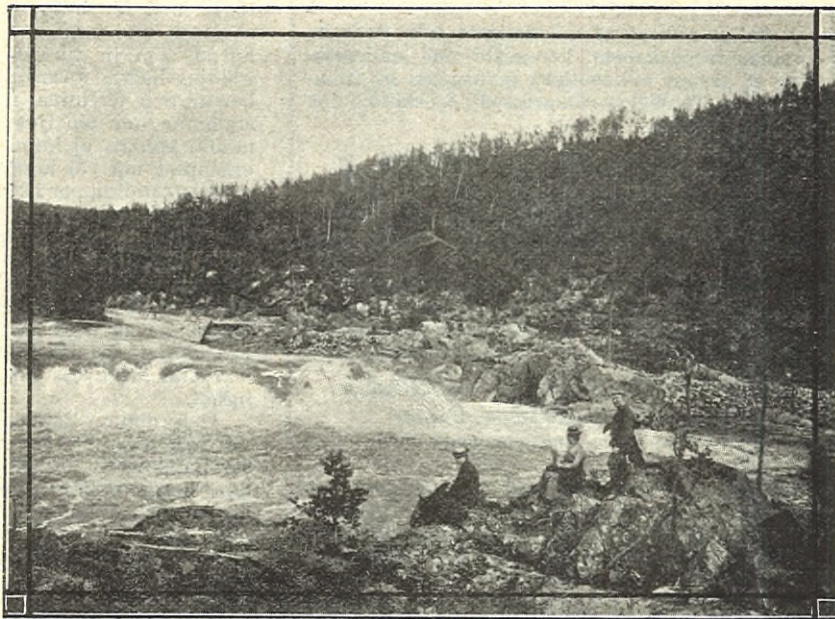
Som en dans gick vägen genom byn och ned till bron öfver till västra stranden, vidare längs älfven ett stycke och så in i skogen, där snart turistföreningens anslag »Till Trängslet» manade oss att svänga af åt höger. Inom några minuter stodo vi framför det första naturhindret, Gryvelån, som enligt E. Braathens uppgift »lätt öfvervadas». Lätt eller svårt gör ju till saken ringa, när man har god vilja, friska ben och en påkatt stödja sig på. Men nog gick vattnet på sina ställen öfver knäna, strömmen var strid, och stenarna voro hvassa, så att det gällde att »hålla tungan rätt i munnen» och ej låta löjet narra sig att förlora balansen. Jag gick sist i ledet och beklagar storligen, att jag ej hade en kamera och fick knäppa af det komiska taget. En präktig kneippkur var det i alla fall. — Vi fingo sedan veta, att Braathen gått där senare på sommaren, då vattenståndet var lägre.

Den förträffliga gångstigen på andra sidan Gryvelån förde oss sedan genom ung, vacker furuskog alldeles invid älfven. Den höga, skogklädda strandslutningen på andra sidan; den strida, starka älfven med någon mörk holme här och hvar; den stilla, högtidliga furuskogen med linnéadoft och fågalalåt — allt i förening utgör en äkta nordsvensk stämningsbild.

Snart hördes dånet från Storsugnet, ett omkring 4 meter högt fall, och en klippig bergudde stack ut i älfven från andra stranden. Stränderna blifva kalare och branta. Röda, mäktiga klippblock lysa bjärt mot den mörka skogen och stupa rätt ned i älfven strax nedanför och på båda sidor om fallet. Detta är bredt och bildar olika grupper: närmast oss stänker det i snöhvitt skum, i midten glider det ned som blänkande glas, och längst bort bildar det en kamliknande stråle. Och där nedanför sjuder vattnet i en väldig gryta, innan det kan lugna sig efter fallet och ila vidare.

Efter en stunds hvila på klippblocken vid det vackra fallet gingo vi vidare under ifrigt slagsmål med myggen, som tycktes särdeles belåten med sin kvällsvard. Vi knöto näsdukarna kring hufvud och hals och fläktade mekaniskt med våra löfruskor för att hindra odjuret från att totalt äta upp oss. Men snart hade vi ingen tanke mer på våra plågoandar, ty våra sinnen togos helt i anspråk af nya under i naturen. Den motsatta stranden stiger allt högre och brantare och vildare. Inom kort skumar en ny fors, Björnkärn fors, emot oss. Men strax intill det yrande stänket ligger vattnet stilla som en spegel i en liten fin bassäng, bildad af röda, kala klippor. Och mellan ett par af dessa, midt ute i vattnet, ha två vackra björkar funnit föttesten och pryda nu den nakna klippan.

Ej långt från denna härliga plats skyntade vi flottarkojan Lillsugnet, där vi skulle stanna öfver natten. Nyfikna skyndade vi dit och gjorde oss hemmastadda i det för oss alla ovanliga härberget. Midt på golfvet stod en fyrkantig härd, med öppning för röken i taket. På den skulle vi elda hela natten för att slipa frysa. Vid sidorna voro

TRÄNGSLET: STORSUGNET.

väldiga träbriksar, på hvilka vi skulle ligga i en lång rad — hårdt — och kallt — hu! — men bättre något än ingenting. Vid det lilla fönstret stod ett smutsigt, omåladt bord, där maten skulle smaka oss förträffligt. Längs väggarna funnos svarta hyllor i samma stil, och några rankiga träpallar utgjorde den öfriga möbleringen. Golfvet kunde vi knappt upptäcka, så fullt med skräp låg där. Ja, sådant var vårt första hem i ödemarken.

Nu alle man till verket! Vår ende kavaljer utkorades till eldare och köksmästare. Vi andra hämtade ved och vatten samt släpade in hela fång af löf, ljung och granris till madrasser och kuddar för natten. Yxan och kaffepannan kommo nu väl till pass. Snart sutto vi i all gemytlighet kring det svarta bordet och åto och drucko med så god aptit, som om vi bott i flottkoja hela vårt lif. Kaffepannlocket antogs samfaldt till gemensam servis, sedan vi kommit under fund med att turistbägare äro för ömtåligt gods. Det fick sedan tjänstgöra hela vägen och rekommenderas till det bästa.

— Med nattens ro blef det emellertid skralt. Morfeus tycks ej trifvas hos bortskända stadsbor i flottarkojor. Jag hade länge legat tyst som en råtta och fröjdat mig i mitt hårda hjärta åt vår första nattvakt, som i nattens stillhet gravitetiskt vandrade rundt den rykande härden, insvept i en brokig filt och med rökmossa på nacken. Ett filosofiskt allvar tronade på hans panna, och hans ögon runno af den täta rökens tårar. Emellanåt böjde han sig modigt ned öfver de rykande bränderna och blåste ihärdigt på dem, tills de slogo upp i klara lågor, eller makade på våra skor, som vi ställt upp i en lång rad för att torka. Sedan satte han sig ned på britsen som efter en väl utförd bragd och sänkte sitt trötta hufvud till en dåsig slummer för att genast åter vakna upp vid den första nickan. — De andra lågo moltysta som

TRÄNGSLET: JÄTTEGRYTORNA.

Eva Hellman & Co, HUSHÅLLSSKOLA, rek. sin omsorgsfulla undervisning i matlagning, dessertträtter, inbakning m. m. 3 mån. elevkurs. Prosp. och Upplys. fritt.
Drottninggatan 68. Et. 1886. **MATSALAR,** särk. för damer, som följt af centralt läge, godt och rikligt bord, låga priser och därtill rabattkuponger, bland stadens mest besökta.
CAFÉ & BUFFÉ, öppet till 11 e. m. Frukost-, lunch-, supé- o. kaffeservering. Tårter, bakelser, kaffebröd från eget bageri serv. o. säljes här.

Enligt referat af meddelande från Svenska Tandläkarsällskapet kommitté för undersökning af gängse antiseptiska munvatten på Internationella Tandläkarkongressen i Stockholm den 15 Aug. 1902 är

STOMATOL

ovedersägligen det munvatten, som bäst uppfyller de fordringar medicinen och tandhygienien ställa på ett bakteriedödande och sjukdomsförekommande preparat för tändernas och munnens vård.

STOMATOLFABRIKEN, Stockholm.

H. M. Konungens Hofleverantör.

bylten och bjöda antagligen till att sova efter bästa förmåga. — Till sist stod jag inte ut längre. Så tyst som möjligt satte jag mig på den knakande britsen och hviskade: »Huru mycket är klockan?» — »Två,» kom det lakoniskt ur dimman. Jag suckade resigneradt och fattade ett raskt beslut: »Då går jag ut och går en stund. Så slipper jag den otäcka röken.» Och jag gick. — Men hu, hvad det var kallt därute! Stenarne voro hala af is, och gräset var hvitt af frost. Jag fann rådligast att snart åter krypa in i den goda värmen och öfvertaga vakten under den återstående delen af natten.

Jag önskar jag kunnat måla af den nattliga interiören i kojan, där jag satt på britsen och höll fötterna på spisen. Och att jag kunde gifva er stämningen under en sådan natt, då eldens språkande och forsens dån äro de enda ljud, som störa tystnaden.

Kl. half 5 stack solen upp öfver berget på andra sidan, och med den kommo värmen och lifvet åter. Efter en välbehöfvt tvagnig af oss själfva och »kaffepetter» i Dalälvens stora handfat och några gymnastiska öfningar på stranden, sade vi Lillsugnet farväl för att snart vara inne i det s. k. Trängslet och i den strålande morgonbelysningen hänföras af de vidunderligt sköna scenerier denna del af vägen har att bjuda på.

Jag kan ej i ord måla de tafor, som här i ständig omväxling fångas ens själ. Jag kan bara tala om, att här finns Norge och Norrland. Här finnas leende björkar och de fagrade blomster. Och detta är Sverige, vårt eget älskade fosterland. Allt skönt vi finna här, är äkta svenskt, fast gömdt i vildmarkens oätkomlighet. — Bergbäckarna kasta sig i silfverglitrande, lätta kaskader från afsats till afsats. Ungbjörkarna klättra i luftiga dräkter lätt uppåt klipporna mellan skyhöga tallar och jätteblock. Snön lyser hvit i skrefvorna, medan linnéer och konvaljer dofta vid vägen. Himlen är blå, och solen silar fram genom det ljusa löfverket. Men där nere i djupet dånar forsen i skummande raseri. Han har det trångt, han vill fram fort, men de svarta bergväggarna stänga vägen. Då måste han tränga sig fram, och han skyr intet på sin vilda väg. Han holkar ur klipporna, han svarfvar jättegyrtor, han vråker upp timret i stora bråten, han piskar holmarna och stränderna till döds. Där nere äro i sanning »de dödas öar». Svarta och ohyggliga stå de där — det är ingen fantasi — de finnas där verkligen. Högtidliga och tysta betrakta vi dem, fångas en stund af deras hemska allvar, men slita oss snart ur deras trollmakt och gå dem med en rysning förbi. Ty vi äro glada åt lifvet.

Den egendomligt vackra och särdeles omväxlande vägen fortsattes backe upp och backe ned längs den forsande älven, hvilken vidgar sig och blir smalare, allteftersom stränderna gifva henne rum. Vi hade snart passerat det egentliga Trängslet. I förbigående tittade vi in i Mellankojan. Det var snyggare än i vårt svarta nattlogi, men vi gingo henne dock utan saknad förbi.

Vid Aftasgraf slogo vi middagsläger och njöto där några timmar obeskrifligt af den storslagna naturen. Kojan ligger högt uppe på en bergknalle vid en krök af vägen. Utsikten därifrån är helt enkelt hänförande. Vildskogen susar bakom oss. Strax till vänster reser sig berget, brant och naket. Framför oss glänser den friska älven i solljuset och slingrar djärfv sina armar kring holmarne och näsen, hvilka växa sig kraftiga och sköna i det lifgivande famntagat. Där bortom, längre åt norr, höjer sig ås bakom ås i skiftande dagrar, och åt öster och söder stå skogsväggarna svarta mot den ljusa himmelen.

Och tänk bara, hvad älven lockar och drager med sitt bedärande brus och klara vatten! Ej underligt, att t. o. m. de allvarliga granarna till sist funnit det dystert däruppe i videskogen och

tågat ned för bergen i mörka led och ställt sig så långt ut i vattnet de kunnat komma. Och björkarna, som ju tyckas skapade för idel sol och glädje, hafva naturligtvis trippat med sina höge herrar och förljufva nu tafan med sina snöhvita stammar och sin ljusa, lätta grönska. Och att vi människobarn ej kunde motstå frestelsen att följa exemplet, må väl ingen undra på. De allra härligaste strandklippor skjuta ut i den forsande älven, och mellan dem ligger vattnet som en spegel i rätt djupa vikar. I dessa badade och kneippade vi af hjärtans lust, gassade oss sedan i solen på klipporna, åto vår enkla middag med alltför strykande aptit — matförrådet var, tyvärr, i minsta laget — och togo oss till sist en stärkande tupplur längst ut på klipporna, där forsens skvalp och dån söfde oss till ro midt i vildmarkens enslighet.

Och denna ljufviga hvilostund var i sanning väl behöfvt. Ty den väg, som sedan följer, låter sig näppeligen beskrivas, så knogig är den. Den ena bergsknallen efter den andra skjuter ut i älven, och öfver alla dessa måste vi gå, upp och ned, upp och ned, utan förskoning. Vi måste fram öfver myrmarker och bäckar, öfver stenkummel, höga som berg, där vattnet ofta strömmar öfver den knappt märkbara stigen och man med möda kan hålla balansen på de smala, hala stockarna, hvilka flottarne lagt ut för att upphjälpa trafiken. Mina kängor voro lyckligtvis snart i sådant skick, att jag fann det rådligast att ej vidare fråga efter, hvar jag klef i, bara jag ej bröt benen af mig. Och myggen var odräglig. Ja, här gällde det i sanning »att klara skifvan med eller utan nödrop». Ve, den som stannar! Han är förlorad. Stackars den, som jämrar sig! Han har det ledsamt. Bara framåt med glad mod, huru stretigt det än är! Och halkar man och faller, så upp igen och vidare! Det finns så många gropar man ej kan se, så många hvassa stenar man kan stupa på. Men håll stadigt balansen, där stigen är hal och bråddjupet hotar vid sidan! — Det skadar ej att träna sig litet, att stålsätta viljan och hårda sinnet. Ty mod och viljestyrika behöfvas minsann för att hålla ut på lifvets svåra stig, för att hinna fram eller stupa med ära.

Det är med en säregen njutning jag nu tänker tillbaka på denna mödosamma vandring, hvilken gaf mig inblick i en natur, som i hemska, storslagna vildhet vida öfverträffade alla mina föreställningar.

Vi hvilade en stund efter dessa strapatser på en täck ängsudd midt emot Granånäs, där telefonlinjen börjar, men fortsatte snart marschen igen, i hopp att det värsta nu var öfver. Och så hade faktiskt varit fallet, om vi bara haft tankarna och ögonen med oss. Men det hade vi ej, utan styrde af gammal vana kurs rätt upp för närmaste berg och klefvo med värkande ben allt högre och högre, tills vi ändtligen kommo underfund med att vi voro på orätt stråt. Vi hade gått ifrån älven, vår trogna kamrat, och telefontråden kunde vi ej heller upptäcka. Den rätta stigen måtte säkert gå nedanför berget, och nu hade vi knogat upp dit i onödan. Kompassen fram! Mycket riktigt, — ned måste vi gå igen, kosta hvad det ville. Och så bar det i väg rätt ned utför det med mjuk mossa beklädda berget — öfver stock och sten utan stig eller väg. Det gällde bara att klifva på i rätt riktning ned till älven igen, fast nog kändes det i benen, det vill jag lofa, och nog satt hjärtat litet närmare halsgropen än vanligt, tills vi ändtligen med ett jubelrop fingo syn på telefontråden och strax intill den rätta stigen, hvilken vi sedan aldrig lämnade. — Jag skall säga man blir försiktig, då man en gång gått vilse i ödemarken. Sedan vågade vi knappt för en minut lämna telefonlinjen ur sikte och följde den troget ända fram till målet. Och det var det klokaste vi kunde göra.

Kl. 10 på kvällen voro vi framme vid flottarkojan Löfnäs, där vi hade tänkt bo öfver natten. Vi hade då gått tre mil på dagen i den svåraste terräng. — Hyddan ligger så idylliskt, inbäddad i björkar vid stranden, och vi fröjdade oss vid dess åsyn i tanke på maten och vilan. Men vår fröjd vardt kort, ty — ve oss! — denna efterlängtdade boning var redan tagen i besittning af andra varelser, med hvilka vi ej kunde trivas samman. Där bodde nämligen — råttor. — Och utanför, i den förtjusande löfdungen, kunde vi inte heller hålla till, ej ens medan vi åto en smörgås, ty då hade vi riskerat att på samma gång själfva blifva uppätta af den vildsinta myggen, som anföll oss i legio. — Hvad var nu att göra? Ja, ingenting annat än att taga ränseln på ryggen igen och gå vidare till nästa koja. Kanske där var bättre. Värre kunde det aldrig vara, och var det likadant, så voro vi dock ett godt stycke närmare målet. Sagdt och gjordt!

(Slut i nästa n:r.)

TUR OCH OTUR. SKISS FÖR IDUN AF RICHARD VALLNER.

SKRIFTSTÄLLAREN Boberg, filosofie kandidat Vidén, postexpeditör Hallman och jag själf suto en söndagskväll nere på Bellios taverna vid Norrmalmstorg och pratade vid ett glas moscato passito.

Vi hade diskuterat morddramat i Serbien, påfvens sjukdom, litteratur och filosofi, och slutligen, jag vet ej af hvilken anledning, hade vi kommit in på frågan om tur och otur. Som vanligt, när detta ämne bringas före, hade debatten blifvit liflig. Särskildt hade skeptikern och ironikern Boberg hetsat upp sig nära nog till värme. Sedan han hållit ett med kvicka infall och aforismer späckadt anförande, afslöt han detsamma på följande sätt:

»För öfrigt vet jag ingen fråga, som synes mig ointressantare, för att icke säga löjligare, än denna, och ingen, som bättre lämpar sig för diskussion i barn- och pigkammaren.»

Under den tystnad, som följde på dessa ord, erinrade vi oss, att Hallman ännu icke yttrat sig i frågan, och detta förvånade oss, desto mer som han eljes icke var den, hvilken brukade sätta sitt ljus under eno skäppa.

»Nå, Hallman,» sade jag, »har den vackra signoritan, som serverade oss vinet, förhäxat dig med sina mörka ögon, eller hvarför har du annars blifvit så tystlåten med ens?»

Han fyllde sitt glas och tömde det i ett drag.

»Jag ger din signorita tusan.»

Det låg såväl i tonfallet i hans röst som i hans gester något, som var ägnadt att väcka uppmärksamhet, och då vi alla på en gång betraktade hans vackra, men litet vulgära ansikte, funno vi, att han hade antagit detta teatraliskt svärmiska uttryck, hvarmed personer, som äro rikare utrustade på fantasiens än intelligensens vägnar, vilja tillkännagifva, att de sysselsätta sig med allvarliga ämnen.

»Han bär på en historia,» sade Vidén, »se bara, hur han vrider sig i födslovända.»

»Nå, gärna för mig,» sade Boberg, »men inget sentimentalt och måttligt med kärlek får det lof att vara. Duger idén något till, så ger jag fem kronor.»

Hallman strök sig med handen öfver pannan och det långa vågiga håret, och då mandolinorkestern i detsamma intonerade Pajazon, lyssnade han några ögonblick liksom inspirerad. Därpå lutade han sig bekvämt tillbaka i stolen och började.

»Om jag förhöll mig lugn under er hetsiga debatt nyss, så berodde detta helt enkelt därpå, att jag icke förstod, hur ni ens kunde diskutera en fråga af så själfklar natur. Tur och otur — min gud, hvem har icke känt inflytande af dessa fruktansvärda maktens despotiska vilja. Jag själf har tur, jag vet det — ty jag känner det; för öfrigt har jag vid tusentals olika tillfällen fått bevis på saken. Jag må begå de alla dummaste handlingar, kasta mig i de vanvettigaste äfventyr — det betyder ingenting; saken reder sig alltid på något sätt, och i allmänhet vinner jag litet på affären. Men det finns de, som ha otur! Hvem har icke lagt märke till dem, dessa bleka, allvarliga människor, där de gå, alltid ensamma och alltid med hårdt sammanknipna läppar och ett spändt uttryck i blicken, liksom beredda att i hvarje stund mottaga ett nytt slag af ett känt och obevekligt öde.»

»Bravo!» afbröt Vidén, »gossen talar som en biskop.»

»Spar reflexionerna och håll dig till historiens tråd så nära som möjligt,» uppmanade Boberg otåligt.

»Ja, det var till historien, jag ville komma,» svarade Hallman, »den handlar just om en sådan där oturmänniska. Han hette — nå, vi kunna ju kalla honom Vinge, och blef min bänkkamrat i sjätte nedre vid norra latinläroverket. Han hade förut gått vid något landsortsläroverk, och jag erinrar mig så tydligt den första morgonen, då han gjorde sitt inträde i vår krets. Han kom sent; hela klassen var samlad och förde som vanligt ett öronbedöfvande oväsen, medan den väntade på lärarens ankomst. Då öppnades dörren, och en liten, undersåttig gosse med sjuklig blek hy inträdde. Visserligen var han tarfligt klädd, dock icke så i ögonen fallande, att ensamt denna omständighet kunde förklara den uppmärksamhet, för hvilken han genast blef föremål. Det vardt så tyst i klassen, som om läraren själf inträddt, och då den nykomne gick tvärs genom rummet för att intaga den lediga platsen vid min sida, var det icke ett öga, som icke följde honom; man skulle kunnat tänka, att en inföding från något fjärran beläget land presenterat sig för oss i sin hemorts dräkt.

Huruvida det intryck, han gjorde på mig, var af angenäm eller oangenäm art, kan jag inte säga, men säkert är, att jag kände mig i hög grad berörd. Under hela lektionen — det var historietimma — sneglade jag oförligt på min kamrats ansikte, så att jag alldeles glömde att följa med undervisningen, och då jag plötsligt hörde läraren ropa mitt namn, stod jag där och visste inte ens, hvad frågan gällde. Jag hade varit förlorad, om icke min kamrat hade skrivit på ett papper med stora siffror: 1815 — det var nämligen fråga om, hvilket år Napoleon I för andra gången förlorade sin kejsarkrona. — Jag var räddad. Då jag åter fick sätta mig ned, ville jag tacka min kamrat för den välkomna hjälpen och tog för den skull papperet och skref ett par rader. Medan han var upptagen med att läsa dessa, fick han i sin tur fråga, och liksom jag nyss stod han sig slätt. Det var ingen som hjälpte honom — nå, han fick sig en skrapa och ett streck i anmärkningsboken.

På rasten gick Vinge för sig själf med händerna på ryggen och ett grubblande uttryck i sitt ansikte. Vi andra promenerade som vanligt i grupper. Vi samtalade om alla möjliga ämnen, och det såg ut, som om ingen hade haft ens en tanke på den nykomne, och dock lade jag märke till, att liksom jag själf så följde också alla de andra honom med ögonen. Slutligen var det en storväxt pojke vid namn Holmgren, känd för sin kroppsstyrka och sina öfversittarefasoner, som pekade på Vinge och sade: »Hör nu, pojkar, tycker ni inte som jag, att han är äcklig, den där gulnabben.» Han fick icke något svar, ty vi voro dock gentlemän och höllo på en viss yttre anständighet. För egen del hyste jag ovilja mot min bänkkamrat — det förekom mig, som om han på något sätt hade förolämpat mig, därigenom att han hade ådragit sig en anmärkning för min skull.

Emellertid hade Holmgren ställt sig i vägen för Vinge och frågade:

»Hör du, du, hvar kommer du ifrån egentligen?»

Intet svar. Vinge stirrade rakt framför sig, som om han funderade öfver något. Jag iakttog, att han hade blifvit en nyans blekare, och att hans näsvingar skälfdde.

»Nå,» fortsatte Holmgren, »kanske du vill upplysa oss om, hvad din far är för något?»

»Tig!»

Det enda ordet kom slungadt som en kula. Vi sågo, hur Holmgren for tillsammans, som om han träffats af ett hårdt slag för bröstet.

Men då han vände sig om och fann, att hela skolan höll på att församlas kring honom och hans motståndare för att åskåda uppträdet, blygdes han öfver sin svaghet och samlade sina krafter till ett nytt anfall.

»Efter som du är så obenägen att tala om din far, lönär det sig kanske ännu mindre att fråga, hvad din mor sysselsätter sig med.»

»Tig!»

Denna gång märkte jag, att vi allesammans ryckte till, som om kulan hade snuddat vid oss. Holmgren hade alldeles förlorat fattningen; leendet i hans ansikte förvreds till ett fånigt grin, i ett slags yrsel tog han ett steg fram emot sin motståndare. I samma ögonblick kastade sig denne öfver honom. Några sekunders brottning och den storväxte öfversittaran, hvilken vi vant oss att betrakta som öfvervinnerlig, låg där utsträckt på marken med den lille, bleke nykomlingen öfver sig.

Medan vi ännu stodo stumma af bestörtning öfver det otroliga, hördes ett rop: »Titta där — titta!»

Vi tittade. Det var så, att Vingens stackars, gamla, nötta byxor hade öfveranstängt sig under bataljen, så att de remnat ett stycke ofvanför knävecket, och i remnan sågo vi skymten af ett hvitt tyg.

Det var någon, som skrattade, så var det flera, och så skrattade hela skolan. Vi voro nära att kikna af skratt.

Vinge hade rest sig upp; jag vet inte, om han förstod, hvad vi skrattade åt, men han satte fingrarna i öronen och sprang som jagad af onda andar.»

Här afbröt sig Hallman ett ögonblick för att servera sig ett nytt glas vin, kanske också för att genom en konstpaus stegra intresset hos åhörarne, men då han såg, att Boberg gjorde en rörelse med munnen, som om han hölle på att kväfva en gäspning, skyndade han sig strax att fortsätta.

»Måhända förvånar det er, att jag drar fram så bagatellartade episoder som dessa, men jag har velat berätta dem, emedan de synas mig ge en ganska klar uppfattning af hufvudpersonen i min historia. Han bispringer en nödställd kamrat och råkar själf i samma olycka, hvarur han förhjälpit denne, han blir förfördelad af en person och går, ehuru segrare, som förlorande part ur affären; lägg därtill, att han är en godhjärtad, jag skulle vilja säga storlagen natur, och likväl illa tåld af kamraterna — och jag frågar — har ni icke bilden färdig?»

Till en början ville jag icke tro på uppriktigheten af det allvar, hvaraf min kamrats väsen syntes prägladt. Han är inbunden och lömsk, sade jag och bemödade mig att upptäcka alla möjliga dåliga sidor i hans väsen. Men i längden gick icke detta, jag måste erkänna, att han verkligen var sådan, som han visade sig. Dock vill jag icke påstå, att mina känslor för honom därför blefvo mera sympatiska. Jag har alltid varit van att se saker och ting från den ljusa sidan — lifvet är sådant, som man gör det till, har varit mitt valspråk — och därför har jag motvilja för människor, som haka upp sig på bagateller.

Icke heller ville jag i början tro på hans otur. Jag sade mig, att de missöden, af hvilka han oupphörligt drabbades, endast voro af tillfällig natur, men då jag såg dem upprepans beständigt dag efter dag, år efter år, så började jag så småningom inse, att de voro sammanhängande länkar i en kedja som bildade mannens lif. Med andra ord, jag förstod, att han behärskades af en makt, som heter otur.

Nyhet!

Nyhet!

LONGLIFE

(Luftreningsapparat)

består af pryddig, på en svart polerad skifva fästad större benglascylinder, som genom ett inpassadt, vridbart öfverstycke kan öppnas och stängas. Apparatsens skötsel är ytterst enkel, och dess enastående förmåga att genom framställande af det välluktande och renande ämnet ozon, rensa luften och därur borttaga all skänd lukt, gör densamma oumbärlig i boningsrum, samlings- och arbetslokaler, klosetter o. s. v. Priset för apparaten, komplett med tillbehör, Kr. 8: —. Bruksanvisning medföljer hvarje apparat.

Ensamförsäljare:

WILH. BECKER.

Kongl. Hofleverantör.

STOCKHOLM.

Men det var något annat också — jag såg att min kamrats otur på något mystiskt sätt stod i förhållande till min egen tur. Jag såg, att hvarje gång, då särdeles gynnsamma omständigheter räddade mig från följderna af någon oförsiktig handling, drabbades Vinge, liksom till straff för min tur, af en mot densamma svarande olycka. Ni tror det inte, jag ser, att ni drar på mun — det gjorde jag också, då denna tanke första gången kom öfver mig. »En vanvettig fantasi», sade jag och sköt den ifrån mig med sådant förakt, att det dröjde lång tid, innan den kom tillbaka. Men kom gjorde den i alla fall och då med fördubblad styrka, och sedan vände den tillbaka allt oftare, tills jag slutligen ej längre förmådde slå undan den. Man kan inte undgå att bli öfvertygad om existensen af ett förhållande, hvars yttringar man stundligen har tillfälle att iakttaga.

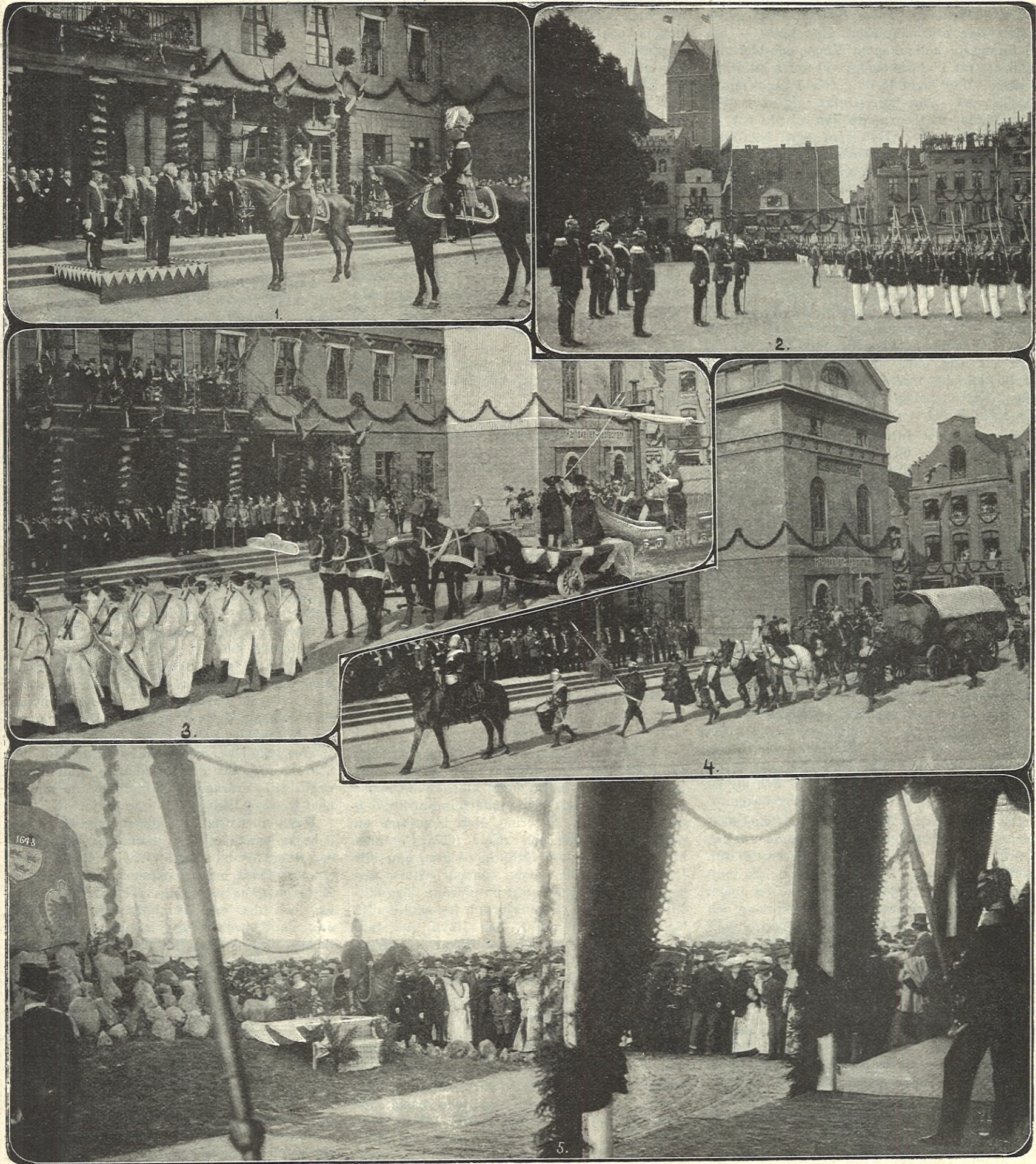
Ett par gånger fattade jag i ett anfall af storsinhet det ädelmodiga beslutet att för framtiden så vidt möjligt undvika all beröring med min bänkkamrat och framför allt att på inga villkor mottaga någon tjänst af honom af hvad slag det vara månne. Det var naturligtvis lönlöst; redan i nästa minut inträffade någon händelse, som ominstetgjorde min plan och visade, att det förhållande, i hvilket vi stodo till hvarandra, dikterades af makter, som ej togo hänsyn till min vilja.

Detta medvetande lugnade mig snart nog, och jag vande mig att utan samvetsförebärslser draga fördel af ett förhållande, som icke genom något mitt åtgörande kunde ändras. Blott en gång erfor jag verkligen litet skrupler, och det var vid själfva studentexamen. Jag hade bedt Vinge komma hem till mig dagen före examen för att tillsammans med mig genomgå en repetitionskurs i de ämnen, där vi kände oss svaga. Med sin vanliga hjälpsamhet kom han, satt upppe hos mig flera timmar, förhörde mig och förklarade sådana saker, som jag ej själf förstod. Det var kallt, då han gick hem på natten, och han hade ingen öfverrock; jag följde honom ett stycke på väg, och då det var ännu ett par saker, på hvilka jag ville ha förklaring, satte vi oss en stund på en soffa i Humlegården.

Följande dag kom Vinge till skolan raglande som en drucken och med onaturligt glänsande ögon; han var förkyld och hade brinnande feber. Han svarade oriktigt på nästan hvarenda fråga och blef godkänd först efter omröstning bland censorerna. Jag själf fick frågor just i de punkter, hvilka min kamrat hade förklarat för mig, och eröfrade med glans mitt »cum».

»Sannerligen,» tänkte jag, då jag ett par dagar senare tog afsked af Vinge i tanke, att våra vägar ej vidare skulle mötas, »sannerligen har ditt sällskap icke åsamkat mig några förluster; men jag tror dock nästan, att jag gläder mig öfver att få skiljas vid dig.»

(Forts.)

BILDER FRÅN WISMARJUBILEET. FOTO FÖR IDUN AF HOPPHOTOGRAPHEN C. SCHMIDT & SOHN, WISMAR.

WISMARJUBILEET.

DET GAMLA WISMAR, hvilket nu, som bekant, efter svenska statens uppgifvande af alla historiska anspråk på denna vår forna besittning, helt inkorporerats med det tyska riket, firade i förra veckan denna tilldragelse med stora festligheter, hvilka äga sitt intresse äfven för Sverige. då vid desamma åt de svenska minnena ägnades ett pietetsfullt utrymme. Med anledning däraf läto vi en fotograf på platsen för Idun taga en del bilder, hvilka vi häröfvan återgifva.

Bild 1 framställer det ögonblick, då borgmästaren framför stadens rådhus hälsar den unge

storhertigen af Mecklenburg-Schwerin, Friedrich Franz. Bild 2 framställer den därefter följande militärparaden.

Vid 4-tiden på e. m. satte sig det stora festtåget i rörelse. Det företedde i omväxlande följd praktfulla tablåer från stadens forna och nuvarande historia. Bild 3 återger ur detta tåg det stora Hansafartyget och bild 4 en grupp köpmän från Hansatiden. En annan grupp, af hvilken vår fotograf dock tyvärr ej lyckats fånga någon bild, upptog en erinran om den svenska tiden med Gustaf II Adolf och hans generaler, rikskanslern Axel Oxenstierna, svenska officerare och soldater samt handlande och handverkare från den svenska Wismartiden. På en vagn, omgifven af 40 vit-

klädda jungfrur, såg man vidare Sveriges genius föra staden Wismars genius i storhertigdömet Mecklenburgs välkomnande armar. Tåget drog genom den festsmäckade staden till Wischberge, där en folkfest var anordnad, under hvilken storhertigen invigde det af honom skänkta granitmonumentet (bild 5). Det är försedt med Mecklenburgs och Sveriges vapen jämte en inskrift, betecknande att stenen blifvit rest till minne af Wismars 150-åriga lydnad under Sverige.

På aftonen var Wismar praktfullt illumineradt och ett myllrande folkklif utvecklade sig öfverallt.

ETT POSTKONTOR FRÅN FARFARS DAGAR.

BLAND ALLA de frågor, som vår nyfikna och spörjande tid kan uppställa, borde man lätteligen kunna vänta denna: Hur såg det ut på ett postkontor förr i världen?

Den frågan låge så mycket närmare till hands att framställa, som vi ej behöfva vara lastgamla för att af egen erfarenhet kunna veta, att afsevärdt stora förändringar skett med postväsendet i vår egen tid. Bara den korta tidrymd, som gått sedan svenska postverkets styrelse och största postkontor flyttade in i lokalerna vid Rödbodtorget som väl *då* voro rymligt tilltagna och tidsenliga och till dess samma myndighet och samma postkontor nu nödgas flytta ut ur den sedan länge olidligt trånga och otidsenliga stugan in i det ståtliga nya posthuset, har att uppvisa en förvånansvärdt kraftig utveckling af postväsendet.

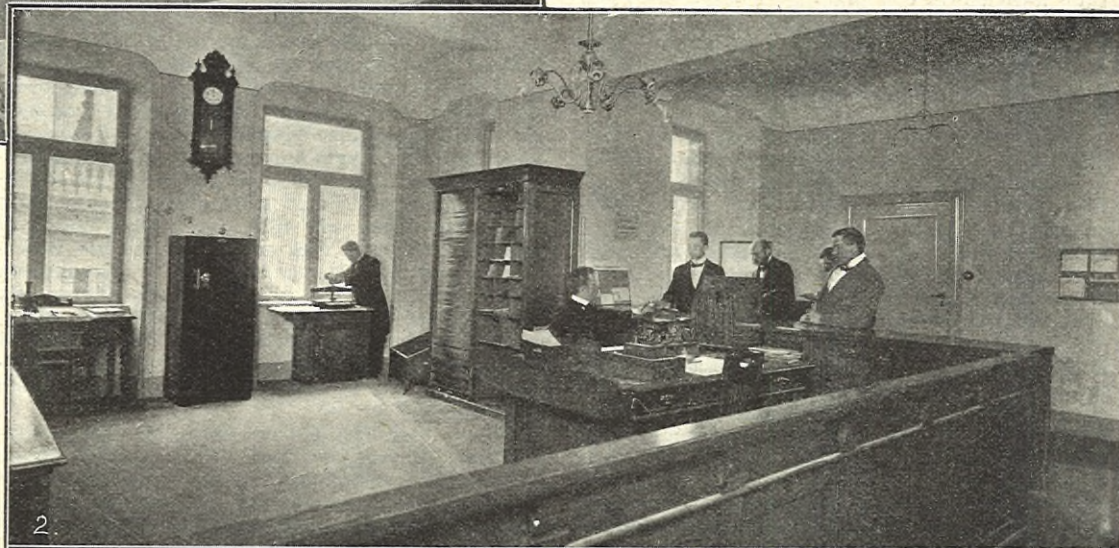
Men då vi önska veta, hur det såg ut i »den gamla goda tiden», hvarför då ej börja från början och säga, att vi skulle vilja lära känna utseendet på det gamla postkontor, inrymdt i det forna riddarhusets nedre våning i närheten af tyska kyrkan, där tysken Anders Wechel och efter hans död hans änka Gesse eller Giese Althna under sju års tid från 1636 voro på en gång förvaltare af postkontoret i Stockholm och chefer för hela svenska postväsendet?

För närvarande tjänar det till intet att göra en sådan fråga, ty den *måste* bli obesvarad. Bevarade minnen och föremål från den tiden inskränka sig nämligen, så vidt nu är känt, till de gamla skrivelser och andra postala dokumenter, som väl i öfverraskande riklig mängd råkat blifva räddade undan fördöelse genom att hamna i riksarkivets gömmor, men med hjälp af hvilka man ej kan få fram en *åskådlig* bild af den tidens postkontor och dessas inredning m. m. Vi måste därför ta en tid långt närmare vår egen. Men vi skola finna, att olikheterna kunna vara stora nog ändå.

Anordnarne af den postutställning, som öppnats den 27 dennes i samband med »Nordiska posttjänstemannamötet i Stockholm 1903», hafva, då de önskat framställa en postal bild från fordomtid, för sin del ej vågat gå längre tillbaka i tiden än till 1830-talet, d. v. s. ungefär till våra farföräldrars tidevarf.

Nå, hur såg då ett postkontor ut på den tiden, har Idun frågat, och jag vill efter förmåga lämna några meddelanden därom.

Det är ganska troligt, att våra farföräldrar, utan att företaga en lång och besvärlig resa, aldrig varit i tillfälle att få se ens skylten på en fast postanstalt, ty dessa inskränkte sig på 1830-talet till postkontoren i städerna och på ett fåtal platser å landsbygden. Våra tusentals poststationer voro på den tiden alldeles okända. Poststationer började inrättas först år 1860, samtidigt med att postgången mellan Stockholm och Göte-

FRÅN DEN PÅGÅENDE POSTUTSTÄLLNINGEN I NYA POSTHuset. 1. ETT POSTKONTOR PÅ 1830-TALET. 2. ETT MODERNT POSTKONTOR. 3. UPPVISNING AF MILITÄRPOST SAMT ÄLDRE POSTFORDON PÅ POSTHusetS GÅRD. A. BLOMBERG FOTO.

borg blef daglig — förefaller det ej som en saga, att det ej är stort mer än 40 år, sedan ej ens landets två största städer hade daglig post?

Men äfven om farföräldrarne sett *det yttre* af ett postkontor, ha de endast om de tillhört en postmästares släkt eller umgängeskrets, kunnat finna tillfälle att kasta en den flyktigaste blick in på själfva postkontoret, hvilket var lika tillslutet för »profanum vulgus», som det allra he-

ligaste i Jerusalems tempel en gång var för alla andra än öfversteprästen. Nutidens öppenhet hvad postkontoren beträffar kände man då ej till. Ja, postmästareförordningen af 1707, som hade gällande kraft efter midten af 1800-talet och visst ej blifvit officiellt upphäfd ännu, hotade postmästaren med »en half Månadz förlust af Lönen», om han dristade sig »tillåta hvarjehanda främmande okiänt eller misstänckt folek sig dijt (på postkontoret) inträngia». Ej under då att de gamla postmästarne sökte rätt grundligt förskansa sig mot allmänhetens »inträngiande».

Hur ett postkontor tedde sig för den korresponderande allmänheten då för tiden och ännu senare, därom lämnar N. P. Ödman en liflig skildring i sina anteckningar »Från vår- och somrardagar» på tal om postkontoret i Karlstad, hvilket låg »alldeles borta i en utkant af staden». Må vi höra hvad detta ögonvittne har att berätta.

»Postkontoret,» säger han, »låg inne på en gård eller rättare i en trädgård, och där stod man ute i trädgården och knackade på en liten järnlucka, och när så denna med ett gnisslande ljud öppnades och man fick se en stor näfve midt i luckan, så passade man på och stack dit breven och kopparslantarne, och hade man då inte jämna pengar, så dundrade en grof röst därinne som från en gammal arg kommandant, och en sådan fanns väl ock innanför. Jämna pengar! Det var

minsann inte alltid så lätt, då somliga bref kostade 2 skilling banko, andra 3 skilling banko, andra 6 skilling banko, och andra, som inte skulle längre än till närmaste landsbygden, kanske bara 6 styfver. Väl hundra gånger i ur och skur, i köld och hetta, var jag till den luckan och stack bref och slantar i den näfven och hörde den rösten, men aldrig såg jag någon människa. Det var i den gamla goda tiden, då det hvarken fanns

frimärken eller öppna postkontor, och hela postverket var som en förseglad hemlighet.»

Den nu i Stockholm pågående postutställningen har dock djärfatt sig öfver det skämtsamma: »ve den, som yppar postverkets hemligheter», och resolut rifvit bort en vägg i det gamla postkontoret. Och så få vi sena tiders barn för en anspråkslös 50-öring tillfälle till en inblick i ett »postkontor från 1830-talet», hvilken ej var 1830-talets egna människor förunnad ens för »allt smör i Småland», ja, vi få för vår penning se mycket, mycket mera än det gamla postkontoret, ty detta upptar blott en liten del af ett bland de sju rum, som den omfångsrika postutställningen tagit i anspråk.

Men om man ock rifvit bort väggen för att lägga rummet blott och bart för vår åsyn, har man dock med rörande pietet låtit den gamla »postluckan» sitta kvar. Den här är dock förnämligare än den gamla järnluckan i Karlstad: denna är ju af mässing. Kanske skulle den likväl ej falla vår tids korrespondenter på läppen — nå, den faller ej heller, ty den har säkra hakar och en stänginrättning, som är lika »inventiös» som trots någonsin den på en småländsk landsvägsgrind. Icke desto mindre är luckan ett värdefullt kulturhistoriskt minne och har sett hundratusentals affärsbref, kärftva krafträf, glödande kärleksbref och säkerligen också bref, som andats hat och bitterhet, gå ut och in genom sitt tränga gap, alla blandade om hvarandra af den blinda slumpen. Ty luckan har ända tills för ett trettio-tal år sedan tjänstgjort å postkontoret i Nyköping.

Innan vi titta in på postkontoret, kasta vi en blick på en svart tafja med en del gamla anslag och olika stora skrifna papperslappar af föga aptitligt utseende. Nå, lapparne se ut så som världen har farit fram med dem: de äro nämligen förvärf och fynd från lumpbodan, från vindar och andra gamla skräpögömmor å postkontor, där de varit utsatta för köld och hetta, fukt och snö och täckts af årtiondens ostörda damm. Och ändock voro de på sin tid viktiga papper nog: det är nämligen postkartor, förteckningar på alla de bref, som sändes mellan de olika postanstalterna. De hade en gång många uppgifter, dessa kartor. Först tjänade de som enda kontroll öfver vederbörlig redovisning af postuppbörden under den långa tiden, då frimärken ej funnos, d. v. s. från första delen af 1600-talet ända till år 1855. Vidare hade de till uppgift att tjäna till bevis på, att hvilket som helst bref verkligen gått till adressorten — det må anmärkas, att postväsendet vid den nuvarande stora posttrafiken för länge sedan nödgats slopa all kartering af vanliga bref. Till sist hade de gamla brefkartorna ännu en syssla att sköta, och det, var att »utslagna på bräderna» såsom här är fallet, meddela allmänheten, hvem som hade bref att efterfråga i luckan. Ty brefbärare funnos ej då i landsorten, där denna postala nyhet började införas först 1862. Hade man bref att vänta, fick man postdagligen traska i väg till postkontoret och läsa på kartorna, till dess det kom. Hvilket dock ej var så ofta påkommande besvär, ty posten gick vanligen ej mer än en eller ett par gånger i veckan.

Emellertid har det sannolikt händt, att en hel mängd godt folk ej brytt sig om att läsa på kartorna, utan i stället knackat på luckan och frågat efter bref. Vi kunna sluta härtill däraf att postmästaren, i öfverensstämmelse med postmästareinstruktionens föreskrift och i afsikt att »undfly och förekomma otidigt öfverlopp och hvarjehanda buller och oordning», uthängt en liten målad ribba med underrättelse, att »de tyska och skånska posterna äro ännu intet komne» — han har en hel serie dylika underrättelser inne på kontoret, färdiga att vid behof användas.

Och därmed titta vi in på kontoret. »Åh bevars, är det här ett postkontor; här ser minsann föga kontorsmässigt ut; af de många saker som äfven vi, som skåda postkontoret endast från den korresponderande allmänhetens synpunkt, bruka finna på ett postkontor, är här ju en påfallande fattigdom,» tänker sannolikt besökaren. Ja, äfven den här postala fattigdomen är något som hör till pjenen, är något stilltroget. Ty den ringa mängden af postgods samt de fåtaliga posterna gjorde, att det endast i de allra största städerna var nödigt att hålla särskildt rum för posten, helst då, som vi hört, allmänheten ej hade tillträde till kontoret. Postkontoret var därför endast det af postmästarens boningsrum, i hvilket han brukade expediera posten och där förbindelsen med allmänheten, d. v. s. postluckan, fanns. Det är sålunda med afsikt och full rätt som postutställningens anordnare gifvit det gamla postkontoret karaktären af boningsrum.

Postala föremål saknas dock ej, om vi se närmare efter. Visserligen bestod postverket på den tiden ett postkontor endast med skylt, sigill, bref-

stämpel, stämpelbollar, vågbalans med skålar och 1 skålpund insatsvikter — alla dessa föremål finnas här samlade — i öfrigt fick postmästaren själf möblera efter råd och lägenhet. Emellertid ha äfven en del af de öfriga å det gamla postkontoret förefintliga effekterna sitt postalt-historiska värde. Skrifpulpeten med form af ett nutida pianino har en gång i tiden verkligen gjort tjänst på ett postkontor — Hudiksvalls — och kunde då rymma allt hvad till postbehandling tjänade: när postmästaren stängde sin pulpet, var därmed också postkontoret stängdt, när han öppnade den, var kontoret öppet.

Det gamla »sejerverket» eller väggklockan har också postala anor. Postmästareförordningen af 1707 föreskref, att postmästaren skulle hafva »Timmekläcka, eller åtminstone Timmesteen eller Timmeglas». I Jönköping har postmästaren på sin tid valt att hafva »Timmekläcka» och denna har, sedan hon ej längre ansågs kunna följa med tidens fordringar, från postkontoret inlevererats till postverkets persedelföråd. Rätteligen utgörande herrelöst gods står hon — hon lär dock gå, när någon är vänlig nog att draga upp henne — i hvardagslag i nyssnämnda persedelföråd, tills dess hon kan få plats i ett postmuseum; vistelsen på postutställningen är blott ett angenämt afbrott i hennes numera enformiga tillvaro.

Men tändstickorna på skrifbordet äro inte från Jönköping, där man ännu i vårt gamla postkontors dagar ej hade funnit på att tillverka fosforstickor, långt mindre säkerhetsstickor. De bastanta svafvlade stickor vi här se äro hemmagjorda, och för att få eld på dem hade man att först med det bredvidliggande elddonets flinta mot stålet slå några gnistor. Lyckades man så att få en af dessa att fastna i fnöskbiten och hålla sig vid lif där, hade man att försiktigt sätta svafvelstickan intill och sakta blåsa på, tills den ljufuga doften af brinnande svafvel förkunnade, att nu var vedermodan slut för den gången. Vi ha försökt och kunna af erfarenhet intyga, att proceduren går fortare, *mycket fortare* än att beskrifva än att utföra, och vi kunna så innerligen väl förstå, hvarför man föredrog att vid behof »låna eld» hos grannarne, om dessa inte bodde utanför den första kvartsmilen.

Men elden från stål och flinta lär ska ha blifvit bra; åtminstone sägs det, att några gamla riktiga hårdvallsgubbar i Helsingland ej kunnat öfvertygas om, att inte den eld, man skaffade sig med de »ussliga» fosforstickornas hjälp, värmdes betydligt sämre än den, som slogs ur stålet.

För att inte nödgas slösa med talgjusten i onödan, har postmästaren vaxstapel på därför afsedd hållare till bruk vid försegling.

Det skrifdon här finnes är också »postalt». Det tillhör nu innehafvaren af Svanbergs konsthandel vid Västra Trädgårdsgatan, som välvilligt utlånat det åt utställningen; förut har det tillhört postmästaren Godenhjelm i Mariehamn, på hvilket postkontor det länge varit i bruk. Omöjligt är ej, att det haft sin plats på något postkontor redan före 1809.

Den gamla tidens läskpapper kallades skrifsand; den bastanta sanddosan af trä på bordet hör hemma i K. Generalpoststyrelsen.

På bordet finnes också en del gamla posthandlingar, brefprotokoll m. m. från 1830-talet och därbredvid har postmästaren till hands den tidens postförfattningar, nämligen dels Schmedemans samling af sådana från början af 1700-talet och dels en samling cirkulär, som 1827 kompletterats inom poststyrelsen till begagnande vid det då nya postkontoret i Motala. Och dessutom naturligtvis taxor och postkartor.

Rent postala saker eller åtminstone sådana med postal historia saknas sålunda icke, äfven om där finnes en del andra föremål, som kunnat finnas i hvilket annat hem som helst vid den tiden. Porträtterna af konung Karl XIV Johan och kronprins Oskar, båda i kröningsdräkt, hafva utgått från den gamle Lundströms i Jönköping tryckeri, hans som bland mycket annat skurit äfven träsnittet i Viktor Rydbergs psalmbok. Lagda jämsides med alstren af vår tids högt uppdrifna reproduceringskonst, te de sig måhända tarfliga nog för våra ögon. Men hvem vet, om ej den tidens människor skulle tyckt bättre om Lundströms träsnitt än om Iduns praktiga illustrationer i dessa dagar? Kanske skulle dessa senare ej förmått att såsom de förra inspirera skalden Viktor Rydberg och öppna fantasiens tindrande himmel för en moderlös och moderslängande gosses sinne? Aktning för gubben Lundströms grofva träsnitt!

Var det fråga om vanliga dödliga, som önskade föreviga sina drag, hade de att välja på att låta måla sin bild af någon konstnär eller, om detta blef för dyrt, att låta klippa sin silhouett. Fotografering fanns ännu ej till, och det skulle därför varit omöjligt ens för den vildaste fantasi att drömma om den flod af vykort, som nu väljer

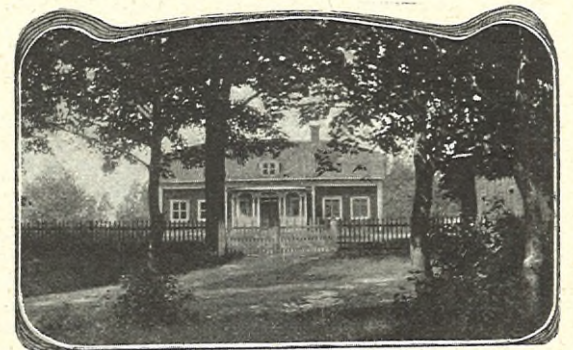
fram genom alla de minsta så väl som de största ådror i postverkets organism. Chefen för vårt gamla postkontor har också, som vi se, låtit klippa silhouetten af sig, sin fru och sin dotter; han har sålunda måst välja det billigaste sättet. Att han inte hade råd till annat, åtminstone inte så vidt på postverket ankom, kunna vi finna af ett dokument, som visar, att postmästarens i Strängnäs hela årsinkomst år 1831 uppgick till 518 riksdaler 28 skillingar banko, däruti jämväl inberäknadt 50 riksdaler banko till »expenser af alla slag», d. v. s. hyra, uppvärmning, städning och belysning af kontorslokalen, allt som behöfdes af skrifmaterialier o. s. v., samt dessutom äfvenledes inberäknadt en del frivilliga, endast på grund af »urådligt bruk» lämnade sportler från konsistoriet. Hans hela med säkerhet påräkneliga verkliga årsinkomst har sålunda knappast uppgått till 450 riksdaler banko eller 675 kronor. Men postmästaren själf se vi inte till, och det lär bero på utställningsanordnarnes fina omtänksamhet om de besökandes nerver. Ty på den gamla goda tiden voro postmästarna så oblidla — jämför för öfrigt citatet från N. P. Ödman här ofvan — att det blef ett ordstäf att elakt folk voro »argsinta som postmästare». Vi som äro vana vid bättre nöja oss då gärna med att se postmästaren endast i silhouett.

Innan vi lämna det gamla postkontoret från farfars tid, med dess tillfällen till mångahanda jämförelser mellan gammalt och nytt, vilja vi påminna oss, att detsamma lämnade tillfälle till utväxling en eller möjligen ett par gånger i veckan med, inomlands räknadt, ett par hundra andra postanstalters korrespondensområde. Och de postförsändelser, som kunde mellan dessa få postanstalter utväxlas, utgjordes af bref, endast bref, hvilka, om de voro af synnerlig »importance», kunde rekommenderas mot en särskild »recognition», som tillföll postmästaren. Tidningar förekommo, men ytterligt sparsamt.

I våra dagar står ett postkontor i förbindelse med ett antal af nära 2800 inländska fasta postanstalter, utväxlar post oftast flera gånger dagligen och under en mängd olika enkla eller kombinerade former af assureerade försändelser, postförskott, postanvisningar, paket, vanliga bref, kortbref, brefkort och korsbandsförsändelser, för att ej nämna en svällande flod af postabonnerade tidningar.

Det som sagts torde måhända ådagalägga, att den pågående postutställningen är väl värd att besökas af alla, som personligen kunna komma i tillfälle därtill.

TEODOR HOLM.

BOCKHAMMAR.

ETT EBBA BRAHE-MINNE. INTRYCK FRÅN I SOMMAR.

LÅNGT INNE i Bergslagen, omgivet af de stora mörka skogarnes rosigande lugn, fjärran från det modärna turistlivets af lyxångare och expresståg angifna allfarsvägar, ligger ett numera nedlagdt bruk, ligger i ostördt lugn och liksom försänkt i sömn. Ej höres där stångjärnshammarens slag, ej heller rasslet från hyttorna, då malmen forslas dit, och vid åns stränder stå träden höga och allvarliga och spegla sig i vattnet, som delvis ligger lugnt och spegelklart, delvis i yrande dans sjunger sin brusande sång mot stenarne och stränderna. Och på ångarna nedanför bruket

stiga i svala sommarkvällar hvita dimmor upp och lägga sig öfver marken. De passa så bra till drömstämningen, som härskar här och framkallar tankar på för länge sedan flydda tider, då här under en följd af år under försommaren lär hafva vistats en kvinna, hvilken inför eftervärlden framstår i en romantisk dager, alldenstund hon fick offra sin ungdoms eller måhända sitt lufs kärlek för politiska skäl. Denna kvinna var Ebba Brahe och stället är Bockhammar i Gunnilbo socken.

För en förbiresande, som flyktigt passerar denna afkrok af världen, synes intet, som kan antyda, att några minnen från forna tider här tala sitt stumma språk till den jäktande nutidsmänniskan. Men går man förbi herrgården ned mot ån, som här ligger klar och spegelblank, ser man en hvit liten paviljong, byggd på stockar midt ute i ån och med smala broar förenad med de båda stränderna. Här ligger den i ostördt lugn och speglar sig så vackert i det klara vattnet. Det är Ebba Brahes »hydda», där hon hade en älsklingsplats under sina vistelser på Bockhammar.

Här och under de höga gamla träden på den bredvid »hyddan» liggande holmen satt hon morgon och afton, hit drog hon sig tillbaka med sina minnen och sin kärlek. Man påstår, att ännu i dag höres fågelsång i solnedgången från holmen. Enligt en sägen, jag hört på platsen, ha Ebbas och Gustaf Adolfs själar tagit sin bostad i två fåglar och sjunga här om sin kärlek. Man hör här, som naturligt är, många sägner om Ebba Brahe, och hon skall vid flera tillfällen efter sin död hafva visat sig på Bockhammar, sista gången för ej så synnerligen länge sedan under förra århundradet.

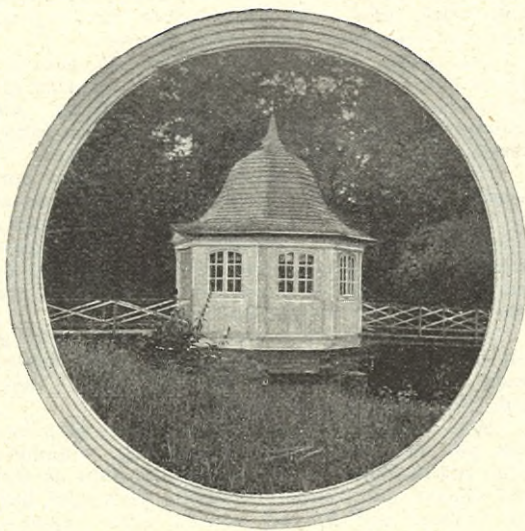
»Hyddan» är en liten hvit, åttkantig byggnad med högt, svart spåntak. Flöjeln bär årtal 1636. Invändigt sitta ännu målningarna med drufmotiv kvar, märkvärdigt nog skulle jag nästan vilja säga, ty Bockhammars ägare synas ej hafva gjort så synnerligen mycket för att behålla hyddan i dess gamla skick. Så äro t. ex. de gamla fönstren med sina små blyinfattade rutor med många i glaset inristade namn borttagna och ersatta med större och modärnare. De gamla fönstren njuta nu af ostördt lugn bland dammet och spindelväfvarne uppe på flygelbyggnadens vind. Äfven målningarna inne i hyddan äro rätt illa åtgångna, alldenstund de äro fullklottrade af dem, som på senare tider besökt platsen och velat lämna ett synbart minne efter sig.

Det gamla »slottet» nedrefs under förra århundradet, och på dess plats står nu den ofvan omtalade flygelbyggnaden. De under densamma belägna källarhvalfven äro det enda, som finns kvar af den gamla byggnaden, om hvars utseende jag ej lyckats få några upplysningar. Att döma af grunden torde den hafva varit betydligt längre än det nu på dess plats stående huset samt hafva haft en tvärt genom byggnaden löpande inkörsport. De kvarstående träden antyda, att en allé sträckt sig härifrån ned mot ån. Detta är allt, som finnes kvar från Ebba Brahes tid.

Då jag står på en sådan plats som Bockhammar och tänker på, hvilka minnen det kunde gömma från den tid, då Ebba Brahe satt som härskarinnna på detta bruk i Gustaf Adolfs eget hertigdöme, då jag ser, hvad som lämnats kvar af pietetslösa händers äkta svenska vandalism, kan jag ej undgå att få sinnet fyllt af tunga tankar, tankar på förgängligheten hos allt timligt, och i sommarkvällens lätta skymning tycker jag mig se en smärt kvinnogestalt glida fram öfver bron vid Ebba Brahes hydda, och jag tycker mig

höra toner sakta och mjukt glida fram öfver det lugna vattnet.

ROLF HEDE.

EBBA BRAHES HYDDA VID BOCKHAMMAR.

UR DAGSKRÖNIKAN.

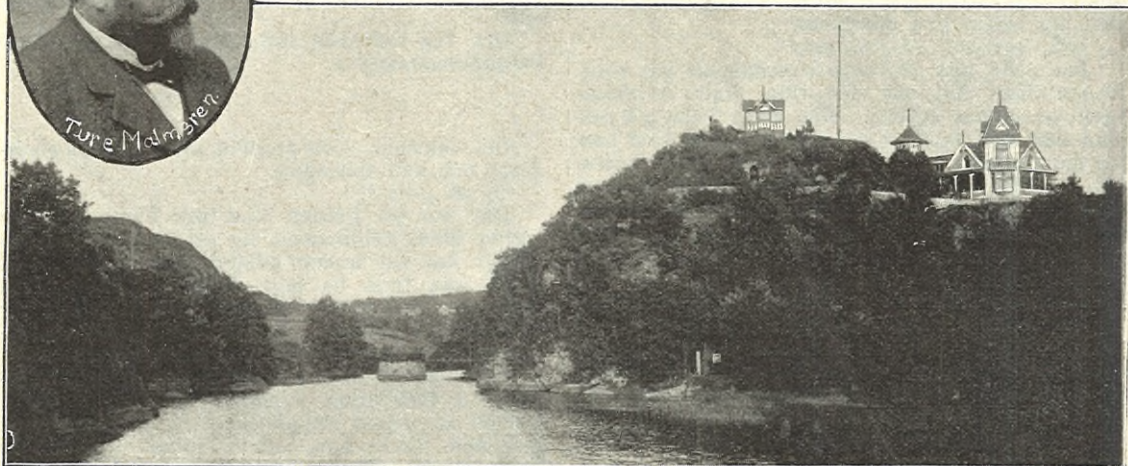
ETT TIDNINGSJUBILEUM. I dag, den 29 augusti, firar redaktör *Ture Malmgren* i Uddevalla med en festlighet, till hvilken vänner och kolleger inbjudits, den 25-åriga tillvaron af den af honom grundade och ännu alltjämt ledda tidningen »Bohusläningen». Under det gångna kvartalet har denna tidning arbetat sig upp till landskapet Bohusläns obestridd främsta pressorgan — alltid en pålitlig väktare mot all slags reaktion och obskurantism. Med tillfredsställelse kan också dess energiske och talangfulle ledare i dag blicka tillbaka på sitt dugande lufsverk, och talrika läsares, meningsfränders och yrkeskamraters tack samma hyllning skall helt visst icke uteblifva. Jämte jubilarens egen bild bringa vi, som ett äropos till märkesdagen, äfven en vy af redaktör Malmgrens ägande hem och tusculum vid Uddevalla, det ståtliga Älfkullen, där det tronar på krönet af en för endast 18 år tillbaka fullständigt kal klippta — nu i sin odlade fågning den bästa symbol af rödjaren och hindersprängaren, som Idun jämte så många andra i dag lyckönskar.

*

† HANS GUDE. Den ryktbare landskapsmålaren professor Hans Gude har efter en längre tids sjukdom afidit i Berlin.

Född i Kristiania 1825, sändes han redan vid unga år till Düsseldorf, där målare med tämligen olika intentioner, Achenbach och Schirmer, blefvo hans lärare men först på den första af sina många hemresor — ett par år senare — mötte han den betydande nationella konstnär, Tideman, hvilken förmådde röra de egna strängarna i hans sinne.

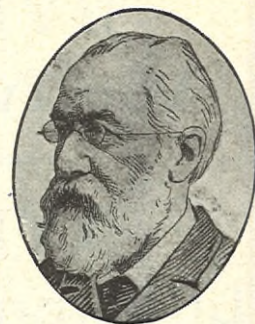
Efter den tiden såg han Norges natur med nya innerligare ögon. Frukten här af blef en hel serie taflor med inhemska motiv, men sålda och prisade äfven ute i Europa.

ETT TIDNINGSJUBILEUM. REDAKTÖR TURE MALMGREN OCH HANS VILLA ÄLFKULLEN I UDDEVALLA.

Från 1851 stannade Gude under ett årtionde för det mesta i Düsseldorf, där han 1854 blef Schirmans efterträdare som professor vid akademien. Hans rykte steg alltjämt och han fick åtskilliga elever. Efter ett uppehåll i Wales återkom han till Tyskland, där han slutligen 1880 blef professor i Berlin.

Vårt Nationalmuseum äger, som bekant, fyra alster af honom. Från 1852 var han medlem af De fria konsternas akademi i Stockholm.

HANS GUDE.

*

† LORD SALISBURY. Den engelska högerpolitikens främste man sedan Beaconsfields död, Robert Cecil, markis af Salisbury, afled den 22 augusti i en ålder af 73 och ett halft år.

Efter att ha med utmärkelse bedrifvit sina studier i Oxford, ägnade sig Robert Cecil redan vid 23 års ålder åt politiken; han valdes till medlem af underhuset för staden Stamford, som han representerade i 15 år eller till 1868, då han i öfverhuset efterträdde sin fader.

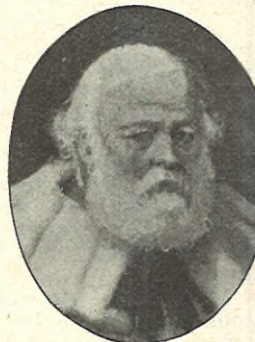
År 1866 inträdde han i Derbys kabinett som minister för Indien och behöll samma ställning i kabinettet Beaconsfield till 1873.

År 1878 utnämndes han till utrikesminister samt var jämte Beaconsfield Englands representant på Berlinkongressen. Vid Beaconsfields död, år 1881, utsågs han, som nämndt, till det konservativa partiets ledare. År 1885 lyckades han genom en allians med parnelliterna störta Gladstones kabinett och bildade nu, juni 1885, sin första regering. Tre särskilda gånger har han bildat regering och stått i spetsen för statens styrelse sammanlagdt ej mindre än 13 år 253 dagar, längre än t. o. m. »the grand old man», hvilkens fyra kabinett varade inalles 12 år 141 dagar.

Lord Salisbury gifte sig år 1857 med Georgina Hall-Alderson och lefde med henne i ett mycket lyckligt äktenskap. Hennes död för några år sedan var ett hårdt slag för honom, efter hvilket han aldrig repade sig riktigt. I äktenskapet föddes 9 barn, 6 söner och 3 döttrar.

*

† HILDA CASSELLI. Den 22 dennes afled i en ålder af närmare 67 år fröken Hilda Wilhelmina Josephina Casselli, biträdande föreståndarinna vid Normalskolan i Stockholm. Redan vid tidpunkten för den ovanligt nitiska och skickliga lärarinnans 60-års födelsedag meddelade Idun hennes porträtt och biografi, hvarför vi nu inskränka oss till att omnämna dödsfallet, hvilket helt visst kommer att väcka sorg och saknad inom såväl det läroverk, hon tillhört, som många generationer tillgifna elever rundt hela vårt land.

LORD SALISBURY.

HYLINS

Violtvål 612

HYLINS

Liljekonvaljedoft

UR SLYNÅLDERNS SJÄLSLIF. AF
GEMMA LINDE.

DET VAR geometrilektion i sjunde klassen. Timmen förut hade de haft historia, och Ina lefde ännu i historien.

... »emedan en rät linje är det kortaste afståndet mellan två punkter»... sade någon framme vid svarta taflan. Och dessa säfligt framsagda läxord slog ned som en blix i Inas fantasivärld.

Det var naturligtvis därför, att Karl XII varit så »stilig» under sin första regeringstid. Han gick alltid rakt fram. Inte i krok om hindren, utan tvärs öfver dem. Lärarinnan och historieboken hade talat om bristande »försiktighet» och »kloket». Men hvad skulle man med sådant skräp, när man kunde gå »det kortaste afståndet mellan två punkter».

Nu måste till och med den gamla, torra geometrien, som hon eljes aldrig brukade hitta något »stiltigt» i, erkänna, att den kortaste vägen till målet alltid var en rak linje. Det hade hon aldrig förr tänkt sig. Hurra, hurra! ljöd det inom henne. Jublet höll på att spränga henne. Hon var själf med ute i kriget, och så slog hon med handen — i pulpeten och vaknade upp till verkligheten.

Ja visst, det var ju i klassrummet hon satt! Kamraterna sågo fnissande på henne. Taflan stod där så svart med hvita dumma streck i midten, och lärarinnans röst ljöd ovanligt skarp, då den riktades mot henne med ett »Martina!! Bevisa!»

(Martina — det måtte ha varit, för att hon dunkade med handen. Men hon hade ju inte menat att föra väsen! Eljes sade de ju alltid Ina, här liksom därhemma.)

Bevisa! Hvad? Hvad i all världen var det hon skulle bevisa? Det var aldeles borta alltihop — alltihop. Hon stod vid taflan och mindes ingenting, utom det hvassa Martina!, som ville ha tårarna fram i ögonvråerna.

Men så fick hon se en skadeglad blick hos Annie, den dumma Annie, som var så förtjusande söt, och som Ture numera spände skridskorna först på. — Ne-nej, gråta skulle hon inte, inte!

Hon visste ett sätt att kväfva gråt för en längre stund. Det var att, just när det började rycka i mungipan, låta den förbli nerdragen och se »försmäddlig» ut. Det var ett tråkigt sätt, som människor ofta blevo onda för, men det var i alla fall det enda hon kunde. Hon rullade kritan nervöst mellan fingrarna, men såg för öfrigt lugn och säker och bredbet ut, där hon stod framför lärarinnan och kamraterna.

Lärarinnan blef otålig. Hon hade ibland en förmåelse af, att Ina ville göra narr af henne. Ingenting kunde göra henne så förtretad som den där neddragna mungipan.

»Nå, beviset! Dagens läxa!»

Ina hade läst på, men alltsammans var bortflutet. Karl XII och den räta linjen hvirflade igenom hennes hjärna. Hon hade velat gå rak som han mot seger eller död, men här stod hon nu med skammen. Åtminstone inga tårar, tänkte hon. »Gode Gud, låt mig slippa gråta, låt mig slippa gråta, låt mig slippa gråta!» Men mungiporna darrade. Det fanns bara ett enda sätt nu — storskratta. Kunde hon inte det, så vore hon förlorad. Det gick!

»Gå och sätt dig. — Stanna kvar efter midnatten, sedan kamraterna gått!» sade fröken.

Ina satte sig. Men så var det också slut med »själbehärsknigen». Hvarför hade allting blifvit så förskräckligt? Hela hennes kropp skakade, och tårar, stora som ärter, trillade ned i de hål och skårar och blyertsgruppar, som bevisade Inas äganderätt till platsen.

*

Sista ringningen! — Kamraterna hade ovanligt mycket att ordna i sina pulpetter den midnatten. Skulle de aldrig gå? Ändtligen stängdes dörren efter den sista.

Lärarinnan bevektes en smula, då hon såg Inas förtviflan. Men en sådan uppstudsighet hade hon aldrig mött förr. Det gällde att bekämpa den, om det också skulle dröja länge.

Ina visste, att hon burit sig illa åt, men hon visste också att hon inte varit så stygg, som alla de andra trodde. Ty hon hade läst läxan. Alltsammans var så underligt. Kunde då inte fröken förstå, att... Alla tankar dogo i snyftningar.

Lärarinnan stod tveksam. Var denna sorg skenbar? Eller gällde alltsammans skammen att ej kunna läxan? I så fall måste denna sjukligt uppdrifna ambition stäckas. Det lämpligaste straffet var kanske, när allt kom omkring, att behandla henne med öfverlägsen godmodighet, som om hon varit ett riktigt litet barn.

»Läs på dina läxor en annan gång. Och gå nu hem och bli din mammas lilla snälla flicka!» sade lärarinnan med en half förlåtelse i tonen och gick så ur klassrummet.

Men då kom trots det »Läsa på!» Hon hade läst på. Mer än vanligt till och med. »Mammas lilla snälla flicka!» Det hade just varit så stort och starkt och vackert alltihop. Hon själf hade ju beslutat sig för att vandra raka vägen till seger eller död, och så kom allt det här krokiga. Hvarför och huru kunde hon ej reda ut själf.

Då Ina kom ut ur skolan, stod där ännu en flock kamrater på gatan. Där var Annie, och där var också den snälla Lisa Uddin.

»Hur kändes det för fröken att inte ha läst på läxan till i dag?» ropade Annie.

»Jag hade läst på den,» pressade Ina fram mellan hopknipna läppar.

»Det var bra fräckt. När hela klassen hörde huru du blef bet! Usch, att du vill narras så!» Och därmed vippade lilla Annie i väg med sin fina väska och sina välvärdade lockar.

Lisa gick bort till Ina. »Äsch, du. Säg bara, att du inte kunde. Det var väl ingenting. Det har hänt mig »tusen» gånger. Bry dig inte om det! Kom nu bara! — Hvad sa' hon åt dig?»

»Ja, hvad sa' hon, hvad sa' hon?» frågade alla de andra och kommo närmare.

Men Ina sprang ifrån dem, sprang och grät och sväljde gråt.

Ändå kom hon för sent, ty det var långt hem. De andra hade ätit första rätten, då hon satte sig till bords. Jungfrun kom bort till henne med en tallrik fisk — det var kabeljo. — »Usch!» hoppade det ur henne aldeles ofrivilligt.

»Gå ifrån bordet, Martina!» ljöd det från pappas plats

Det fanns ingenting annat att göra än att gå. Hon lade sig öfver sin säng och grät, ty hon tyckte det var så bittert och orättvist och tröstlöst alltihop.

Efter en stund kom mamma och satte sig bredvid henne. »Lilla barn, hvarför gjorde du så?»

Ina lade hufvudet i mammas knä, ty mammas röst lät så god och blid. Men där grät hon ännu bittrare än förr, ty inte heller mamma kunde ju förstå. Om det bara varit det, att pappa och kabeljon och fröken varit goda och hon ond och stygg; men det var så mycket mera, som hon inte kunde reda upp.

»Tala riktigt om för mig, hur det är, Ina!»

Men det var just det, som Ina icke var i stånd till. Hon förstod det icke själf. Hon kände bara, som om något stort sjunkit i någonting svart och djupt och formlost. Hela världen var som en djup brun omkring henne. Hon begrep den inte.

Det var »världens undergång» ur »tonårs»-synpunkt, utan reflexion, bara känd och genomlefd.

Och Ina somnade ifrån den, framstupa öfver barnkammarsängen.

Ina vaknade. Och bredvid sig fann hon smörgåsar och kall saftsoppa.

Oj, så godt!!!

Där ute på gården stod bror Per och hällde vatten öfver kalkbacken, för att den skulle frysa riktigt bra till under kvällen och natten. Där borde han först ha lagt en liten snöhög. Hon måste ut och hjälpa honom. Och i ett huj var hon nere på gården, efter att ha glidit öfver ledstången och dansat krigsdans i köksförestugan.

Se'n bar det af uppför trapporna igen till läxorna. I förbifarten slungade hon en medhafad snöboll ut genom trappönstret. Och hon träffade just den punkt hon ville. Tjohej! Världen är ändå ganska rolig. Och en rät linje är det kortaste afståndet mellan två punkter.

Det var någonting i det sista, som hon ändå inte riktigt begrep. — Men hon skulle lära sig att begripa det. Och kanske att hon då skulle lära sig begripa, hvarför andra människor, som ändå voro ganska snälla, kunde vara så obegripliga.

»Att fasta och lekamligen bereda sig» gick snart som en dans. Hon läste upp det utantill fyra gånger å rad och kände sig därefter riktigt ren i sitt samvete.

Och så bar det af ned på isen. Där fanns visserligen Annie. Men där funnos Lisa och — Ture också!

VILLOSPÅR. BERÄTTELSE FÖR IDUN AF MOLL.

(FORTS. FR. FÖREG. N:R.)

ETT PAR veckor senare reste Elsa på några dagar till Uppsala.

Doktor Hagen öfverraskade sig med att sakna henne betydligt. Kvällarna blefvo odrägligt långa, hur sen middagen än var. Vid måltiderna presiderade Hanna som vanligt, vänlig och välmående; men hennes konversation var nog tämligen inskränkt, och då de rest sig från bordet, försvann hon till köksregionerna, där hon alltid hade en massa saker att bestyra. Och doktorn drack sitt kaffe ensam i biblioteket, saknande Elsas sällskap och samspråket med henne. Hon var onekligen en intelligent tös, menade doktorn, intresserad af alla möjliga saker och förhållanden, ovanligt stark i logiken för att vara fruntimmer, klar och korrekt i resonemanget, skarp blick och säkert omdöme — måhända ämnat till en duktig läkare — om hon nu någonsin hann så långt —

Ofrivilligt kom han att göra jämförelser mellan sonens fästmo och den kvinna, som ståt honom närmast af alla — hans hustru. De två voro väl de största kontraster man kunde uppleta. Som så ofta, när han tänkte på den döda, drog han en djup suck och ansiktet blef mörkt och tankfullt. — Ett misstag — ett stort misstag hade hans äktenskap varit. Mycket ung, då han gifte sig, var han bedårad af hennes skönhet — hennes täcka, barnsliga behag; hon föreföll mycket ung, i själfva verket var hon ett par år äldre än han. Och han älskade henne gränslöst — trodde han. Men då han mer och mer upptäckte hennes fel, hennes nyckfullhet, orättvisa, behagsjuka och hennes otogglade lynne, som gjorde sammanlefnaden med henne nära nog outhärdlig — då insåg han, att det var ett ödesdigert misstag, när han gjorde henne till sin hustru. Inte det ringaste bemödade hon sig att sätta sig in i hans intressen och verksamhetskrets. Hon gick långa omvägar för att undvika det rum, där hans patienter väntade, och i mottagningsrummet satte hon sällan sin fot; vettlöst rädd för sjukdom och plågor, som hon var, förklarade hon, att ingen kunde förmå henne att att på något sätt komma i beröring med folk, som kunde dra med sig all möjlig smitta. Hon afskydde karbollukt och fick nervattacker vid åsynen af blod. Torstens halt skämsamma, halt förtrytsamma öfvertalningar att behärska sig en smula föranledde henne att kalla honom hjärtlös och grym, men lämnade henne i öfrigt totalt oberörd.

Doktorn drog sig till minnes, huru lugnt och behändigt Elsa ett par gånger varit honom behjälplig under mottagningarna, då det varit fråga om att sy ihop ett stygt sår i pannan på någon olycksfågel eller lägga ett förband om ett par sönderklämda fingrar — hå, hå, ja, ja — doktor Hagen skrufvade upp lampen en smula och tog en tidning, bittert saknande det parti bézique eller schack, hvarmed Elsa och han brukade fördriva de långa kvällarna.

Ivar fann det mycket svårt att skiljas från Elsa, så svårt, att hon nästan blygdes öfver att känna afskedets smärta så föga djupt, som hon själf gjorde. Om en månad — vid påsken — skulle de ju för öfrigt åter träffas — nog var han bra vek och barnslig.

Hon kände sig helt glad till mods under den långa hemresan.

Det låg ännu snö på marken, men slädföret var dåligt; vårsolen var klar och mäktigt och dagsmejan blottade tufvorna vid vägkanten, som i dikena töade upp för att nästa natt åter tillfrysa.

Boken, hvilken låg uppslagen i hennes knä, förmådde icke fångsla hennes uppmärksamhet; hon följde med blicken det förbiillande landskapet, tankarne gingo än fortare. — Hem — hem! För första gången trodde hon sig rätt kunna fatta hemlängtan. Hon kände sig jublande glad, och för hvar station som gick, blef hon allt lättare om hjärtat. En vers af Uhland, som hon läst någonstädes, kom oupphörligt för hennes minne:

NYHETER

för höstsäsongen nu inkomna uti

BRUNKEBERGS MANUFAKTUR-MAGASIN.

O, brist icke, bro, du vacklande stig!
O, störta ej, klippa, som hotar mig.
Jord, gå ej under! himmel, fall ej ner,
Förr'n min älskling jag återser! —

Egentligen passade det inte alls in på henne; hon lämnade ju sin älskling bakom sig allt mer, med hvarje flyende sekund.

När hon kom fram till den lilla staden, var det redan mörkt. Få personer befunno sig på perongen, väntsalarna voro tomma i det närmaste, då hon gick igenom ut i vestibulen; hon såg ut genom fönstret; mycket riktigt: doktor Hagens ekipage väntade utanför.

Några minuter senare åkte hon genom den tysta, lilla staden. Bjällroras pinglande ljud dubbel starkare på den smala gatan, himlen stod klar med gnistrande stjärnor; det frös på.

Hon kunde inte för sig själf dölja, det hon kände en smula misräkning öfver att ingen varit henne till mötes — Hanna eller Torsten — att inte Torsten — men han hade väl ej tid —

»Var doktorn hemma, när Johansson reste?»

»Di hämtade honom till Berga, just som jag for; se, doktorn hade tänkt följa med, annars.»

Klarnade inte himlen än mer, klingade inte bjällrororna muntrare än förut? Den korta vägen var snart tillryggagald; nu svängde släden upp till förstubron.

Hon blef hjärtligt välkomnad af Hanna; senare på kvällen kom Torsten hem. Elsa hörde, hur han i förstugan frågade jungfrun: har fröken kommit? Strax därefter trädde han in i salongen.

»Se där ha vi ju tösen. Välkommen igen,» hälsade han med en varm handtryckning. »Hur mår du? Du ser så frisk och duktig ut. Sade inte Ivar det, hva?»

Han såg på henne hela tiden och hon blef helt röd under hans granskande blick.

»Jo, han tyckte så. Och jag är kry nu; jag känner mig stark och kraftfull som en ung panter,» svarade hon skämtande.

Dagarne gingo, förflytande lika behagligt som förut; ännu sympati hos hvarandra, kunde de tala om allt som intresserade dem; någon gång förekommo heta dispyter, hvilka dock bilades under mycket skämt; emellanåt hjälpte hon honom vid hans mottagningar, och om kvällarna, då Hanna var upptagen i hushållet, sutto de båda i biblioteket, läsande eller fördjupade i ett parti bézique eller schack.

Men i den lilla staden skrattade skatorna på taken och människorna nickade småslugt åt hvarandra och som en löpeld gick skvallret från hus till hus. — — —

*

»Jag reser till Högtorp om en timme,» sade doktor Hagen vid middagsbordet en dag af de första i april. »Vill Elsa följa med på en åktur? Vädret är så vackert.»

Det gick Elsa gärna in på och de begäfvos sig af till den en half mil därifrån belägna bondgården. Doktorn dröjde längre än han beräknat hos patienten, och Elsa, som suttit kvar i vagnen, frös, hvilket föranledde Torsten att skicka vagnen i förväg, föreslående Elsa, att de skulle gå en genväg genom skogen, hvilken väg ett stycke därifrån förde ned till landsvägen, där vagnen skulle invänta dem.

Den smala skogsstigen slingrade sig fram mellan träden, hvars toppar färgades röda af den nedgående solen. De stodo på en liten skogshöjd och sågo henne sjunka vid horisonten. Elsa böjde sig ned och plockade några blåsippor vid foten af en högräst al, det var de första hon sett på våren.

Det var så tyst, så stilla. Hela skogen doftade af vår, af frisk mylla och spirande gräs. Men bäcken, som sakta sorlande rann öfver alarnes rötter, hade ännu en del af sin isboja kvar. Någonstädes i skogen sjöng taltrasten. Elsa lyssnade till de halft jublande, halft klagande tonerna; en beklämmande känsla kom öfver henne — var det de fulla, klara drillarna, som kommo hennes hjärta att slå fortare — af smärta — af lycka — ?

Hon ryste. Det föreföll henne som om en fara vore i annalkande — vinden suckade melankoliskt i skogen, då solen sjunkit. Skymningen kom hastigt mellan de höga träden. Anyo ryste hon.

»Frysar du?» frågade Torsten bredvid henne.

»Svep kappan bättre om dig — så!»

Hans röst föreföll henne så underlig och beslöjad, hon såg upp — deras ögon möttes. — Innan hon visste, hur det tillgätt, voro hans armar omkring henne, hon låg vid hans bröst, hennes hufvud hvilade mot hans skuldra; tankarne svindlade och hon hade en förnimmelse af, att hon stod sviktande, högt, högt upp och mindes ej det förfärande djupet inunder. Alla hennes halft omedvetna, dunkla tankar och känslor blefvo med ett klara för henne: hon älskade honom — älskade

honom för tid och evighet — endast honom —. Allt annat var glömdt i detta salighetens ögonblick — —

Några få sekunder — måhända en minut — därpå slet hon sig lös och nästan sprang stigen fram till landsvägen, där vagnen väntade.

Utan att en enda gång möta hans blick steg hon upp, han tog plats bredvid henne, tog tömmarne från kusken bakom dem. Doktor Hagen hade sprakfålar i sitt stall, och den en half mil långa vägen tillryggalades i ilande fart. Elsa hade slagit upp kappkragen och satt med bortvändt hufvud, han kunde icke se hennes nedböjda ansikte. Intet ord växlades mellan dem.

Hur hade väl detta tillgätt! Han hade trott sig stark nog att dölja de känslor, som inom dessa få månader växt upp inom honom, växt upp till en passion, som pockade på att få luft, som begärde allt och intet ville försaka. Och innan hon själf visste därom, anade han hennes knappt medvetna kärlek till honom. Då de kommit in i förstugan, vände hon sig för att gå uppför trappan till sitt rum. Men han öppnade biblioteksörren och bad: »Kom med.» Hon gjorde så. Tysta stodo de en minut i det halfmörka rummet.

»Elsa! Säg att du förlåter mig!»

»Förlåta dig? Ja! Men mig själf — aldrig!» Hon slog händerna för ansiktet. »Ivar, Ivar,» utbröt hon klagande.

»Älskar du honom,» frågade han lågt.

»Nej! Hur skulle jag kunnat älska honom, jag visste ju icke hvad kärlek var —»

»Men nu vet du det?»

Det var en klang af undertryckt jubel i dessa hans ord.

»Ja,» svarade hon med ett leende, mera sorgset än gladt, »nu vet jag det.»

»Elsa — hur skall det nu bli?»

Hon såg på honom med en förvånad blick.

»Men du skrifer till honom.»

»Nå?»

»Sedan» — hon drog ett djupt andetag —

»sedan reser jag.»

»Hvart?»

»Jag vet inte.»

»Menar du» — hans ton var lugn, men hon märkte hans ansträngning att behärska sig — »menar du, att vi skola skiljas för att inte träffas mer — att du nu går ifrån mig för alltid —?»

»Ja, så menar jag.»

»Men där ute i världen är du hemlös, ensam, mera ensam än förr —»

»Jag har mitt arbete —»

»Elsa, älskade! Hvarför kan du ej bli min!»

»För att din son står emellan oss.» Hon gjorde en rörelse för att aflägsna sig.

»Nå ja, — det sista ordet är inte ännu sagdt emellan oss, Elsa. Men nu äro vi båda alltför upprörda. Du är så blek, älskade — gå upp på ditt rum och hvil dig; det är snart tedags.»

Hon vände sig mot dörren för att gå.

»Hvad ämnar du skriva till honom?»

»Jag vet icke — hvad som helst; — utom sanningen,» bifogade hon bittert.

*

Natten kom. Lampan brann på Elsas skrifbord. Hon satt med pennan i handen, men hade ännu icke skrivit ett ord på det blanka brefarket, det låg en förlamande tyngd öfver hennes tankar, när hon försökte samla och skärpa dem för att finna de ord hon sökte. Ringen hade hon dragit af sitt finger; insvept i silkespapper låg den på bordet bredvid henne.

Till slut hade hon då fått brevet färdigt. —

»Jag vet, jag kommer att göra dig ondt,» — stod det — »ty du har älskat mig mycket, mycket mer än jag förtjänat. — Då jag lofvade bli din hustru, misstog jag mig på mina känslor. Det var inte kärlek, utan vänskap, innerlig vänskap, jag hyste för dig. Jag var sjuk, trött till kropp och själ; jag var så tacksam, att någon brydde sig om mig, att någon visade mig ömhet och omhuldade mig. Min arbetsförmåga var reducerad, min arbetslust likaså. Det plågade mig att bara tänka på studierna. — — Det var då. Nu är jag frisk, stark till kropp och själ. Nu känner jag, att jag måste dit ut igen — ut i lifvet för att anyo gripa verket an. Jag känner, att vetenskapen kallar mig, och jag måste gå. Och denna stränga härskarinna fordrar mig helt och hållet för sig — alla mina tankar, känslor och gärningar måste vara hennes. Vi kvinnor kunna icke dela oss — åtminstone kan jag det ej — som din hustru blefve jag en fuskare på det vetenskapliga området — eller också blefve jag en mycket dålig hustru. Om du vore det käraste för mig, låte jag allt annat fara — nu kan jag det ej. Tro mig, Ivar, jag skulle aldrig kunna göra dig lycklig. Du kommer att finna mig förfärande hård, ja, grym, Måhända jag är det. — Farväl, Ivar. Kanske vi aldrig mer återses. Jag reser härifrån. Hvart

vet jag ej. Sök inte att träffa mig. Tack för den kärlek du skänkt mig, var den ock slösad på en ovärdig. Glöm mig — och förlåt mig om du kan det. Jag beder icke du skall döma mig mildt; jag är värd att du föraktar mig. — Elsa Winter.»

Då hon läst igenom det skrifna, ryckte hon på axlarna.

»Tomma, konstlade ord! Lögnaktiga fraser! Att bli nödgad att ljuga, det hade jag dock hoppats undgå.» Hon stack brevet i kuvertet och skref utanskriften.

Doktor Hagen gick fram och åter i biblioteket — fram och åter. Ibland stannade för att lyssna till ett ljud från rummet ofvanför — ett steg — skrapandet af en stol som flyttades; däruppe skref Elsa de ord, hvilka skulle komma att tillfoga hans son så mycket fruktansvärdt ondt. — Stackars Ivar, stackars min gosse! Hur skulle väl detta sluta?

Natten gick, dagen kom. Elsa packade på sitt rum; det skedde helt mekaniskt. Följande dags förmiddag skulle hon resa. Torsten såg hon blott vid måltiderna, endast likgiltiga ord växlades mellan dem.

Anyo sänkte sig en natt öfver jorden. I Elsas rum brann ännu ljus. Kappsäckarne stodo färdiga; allt som skulle medtagas var taget. Plötsligt påminde hon sig att ett par af hennes böcker voro i biblioteket. Bäst att hämta dem genast, annars kunde det bli glömt.

Hon tog ljuset och aflägsnade sig helt tyst; hela huset sof. Gick utför trappan, genom förstugan och in i biblioteket. Gående fram till en af bokhyllorna, ryckte hon förskräckt till, då Torsten reste sig ur en af de djupa stolarna vid kaminen.

»Blef du rädd?»

»Ja. Jag visste icke du var här; här var ju mörkt. Jag trodde du sof.»

»Trodde du verkligen. Jag kan inte soffa, Elsa.»

Hon tog böckerna från hyllan, utan att svara.

»Elsa, hvart reser du?» Tonfallet var kort och häftigt. »Du måste låta mig veta det.»

»Nej! Det är bäst för oss båda, att du är i okunnighet därom.» Hon såg på honom med en fast blick och han blygdes ett ögonblick, finnande att hon var den starkare af dem båda.

»Du är grym!»

»Kanhända. Men äfven mot mig själf.»

»Du plågar dig onödigtvis och äfven mig,» utbrast han passionerad.

»Jag tror inte det. — Men Gud skall veta, att jag bure ännu större plåga, blott jag kunnat förskona Ivar —»

»Du tänker mer på honom än på mig —»

»Känner du intet medlidande för honom? Han är din son.»

»Och mannen, som utgör hindret för min förning med min älskade. Jag lider, jag lider förfärligt under striden mellan min kärlek till dig och till honom.»

Han började häftigt gå af ock an i rummet; slutligen stannade han framför henne.

»Hvart reser du,» sporde han kort.

Hon satte ifrån sig ljuset på bordet och lutade hufvudet med en trött, öfvergifven åtbörd mot bokhyllan, vid hvilken hon stod. »Du plågar mig, Torsten.»

»Du vågar inte säga det. Du litar inte på mig. Om jag också uppsökte dig — litar du ej heller på dig själf?»

Hon svarade intet.

»Elsa, hvart reser du?»

»Bed mig inte längre,» utbrast hon i en ton, lika häftigt som hans. »Jag vill säga dig det. Men jag måste fördölja det. Tror du inte jag kämpar och lider? Jag, som skulle vilja kasta mig till dina fötter och ropa: Här är jag gör med mig hvad du vill, ty jag älskar dig! Men jag kan det icke. Ty den man, som jag lofvat min tro och nu öfvergifvit, är din son. Hur skulle du kunna möta din son, hur skulle du kunna se honom i ögonen, då världen, eller låt vara, blott ditt eget samvete säger till honom: 'Din trolofvade, som svikit dig och som du sörjer, är din fars älskarinna!'»

Hon stod framför honom, hög och rak, med ögonen flammmande mörka i det bleka ansiktet.

»Du älskade aldrig Ivar. Jag tog ej något som var hans, ty din kärlek ägde han aldrig.»

Peudylen i salongen slog två klingande slag.

»Det är sent,» sade hon och sträckte ut handen efter ljuset.

»Jo,» sade han. »Jag fick vänta länge innan du kom, du ville undvika det här samtalet — du har varit så rädd för mig dessa dagar — men så lätt låter jag icke afspisa mig. När jag satt mig något i sinnet, är jag mycket energisk att nå mitt mål, som du kanske märkt. Och nu har jag satt mig före, att få bukt med din oresonlighet i det

BILLIGAST I SVERIGE

sälja vi **1:ma Svensk Nickel & Nysilfver** till privatpersoner. Vår priskurant erhålles gratis från våra ombud eller direkt från oss. Driftiga agenter antagas på alla platser efter korrespondens med **Nordiska Fabriks- & Handels-Magasinet, Stockholm.**

här fallet — och så svar på min fråga. Se så, Elsa. Se inte så där obeveklig ut; jag vill inte bli häftig — men jag känner jag blir utom mig, om du fortfar därmed. Säg mig nu, hvart du ämnar resa?» — Hon svarade icke.

Då tog han henne om båda armarna, så hårdt, att det gjorde ondt; med hopdragna ögonbryn och sammanbitna tänder betraktade han henne vredgad — hon kunde icke lösgöra sig från honom, hjälplös och förskräckt öfver hans häftighet. Han höll henne så några sekunder — därpå släppte han sitt tag och vände sig bort med en djup suck; hon sjönk ned på en stol. När han åter kom fram till henne, såg han att hon grät. Det hade han aldrig sett henne göra förr — och det berörde honom djupt.

»Elsa,» sade han mildt, »jag skrämde dig nyss — det var inte min mening att göra dig illa. Vi skola söka lugna oss båda.»

Han satte sig i stolen bredvid hennes. Ett par minuter förgingo, hvarunder han tyst såg framför sig, under det Elsas snyftningar så småningom afstannade. Hon torkade sina ögon och betraktade obemärkt hans ansikte, med dess kraftigt vackra drag, de mörka ögonen, hvars skarpa blick kunde vara så varm och öm, pannans märkliga hvälning, där intelligensen tronade, den tvärskurna kraftiga hakan, hans fast byggda nacke, med det täta, mörka håret; munnen synlig under de uppvridna mustascherna, hade ett drag af hemsk tystnad; hon hade knappt lagt märke därtill förrän nu. Hon såg på hans vackra, kraftfulla hand, där den hvilade mot stolens armstöd, och tänkte på, huru hårdt den fattat i henne nyss — men visste, att den kunde vara mjuk och öm som en kvinnas. Och i stället för att bepantra sitt hjärta, satt hon där och tänkte på, hur stark, hur öm, hur klok han var — att ingen — ingen i hela världen vore värd kärlek, såsom han var det.

Nu vände han blicken mot henne, flyttade stolen en smula närmare hennes och tog hennes hand mellan sina båda. — »Så — låt oss nu tala förståndigt med hvarandra. Min lilla Elsa — jag borde inte söka öfvertala dig till det, du finner vara orätt. Men afstå från dig kan jag inte — trots allt. Min kärlekslycka har varit så ringa — du är den enda kvinna jag mött i lifvet, som jag älskat inte på grund af yttre fördelar allenast, utan på grund af den själsfrändskap och sympati, som kommit mig till mötes. Nog älskar jag de här vackra ögonen, med dess kloka blick, nog bedåra mig de där friska läpparna, som nu se så allvarligt obevekliga ut — men de ha lett mig mig, Elsa... lett så förfärande fagert, förhäxat mig och kommit mig att glömma — nog håller jag af de där mjuka armarna och dessa hvita händer, som jag nu håller i mina, där de kämpa för att komma lösa, som fångna fåglar — jag är stark nog att hålla dem kvar — men det är din själ och häg och ditt hjärta jag vill ha — ville binda dem med olösliga band vid mig själf, så nära, så nära, att du aldrig skulle tänka på, att vi båda skulle kunna skiljas!»

Hon vände bort sin blick för hans varma, bedjande. »Vi skulle aldrig, aldrig bli lyckliga med

minnet af det som varit. Tyst — säg ingenting; jag vet, att så är. Och låt mig nu gå.»

Hon reste sig. Äfven han. »För alltid?» — »För alltid.» Hon knäppte samman sina händer om hans arm och sade stilla med en blick, som tycktes skåda långt, långt bort: »Fastän du lagt mitt lif öde och kommit mig att känna skam öfver mig själf, har jag intet annat att säga dig, innan jag nu går, än tack — tack för att du gaf mig din kärlek — för att du hållit mig kär. Felat ha vi båda — men som ingen mänsklig makt vet af vårt felsteg och dömer oss, måste vi själfva pålägga oss vårt straff. Och därför går jag nu från dig, som är mig kärast af allt, därför lämnar jag dig, mitt hjärtas älskade, och därför måste vi kämpa mot oss själfva. Tänk på Ivar — tänk på din son, och jag vet, att du en gång skall tacka mig för det jag nu gör. — Farväl, Torsten — låt mig nu gå — nej, kyss mig inte — låt mig gå, Torsten...»

Men då tog han båda hennes händer i sina. »Elsa,» sade han varmt och bedjande, »hvart reser du?»

Hon skakade blott på hufvudet utan ett ord. Då drog han henne tätt intill sig och lade sin kind mot hennes.

»Älskade — älskade — vill du inte säga mig det?»

Hon vände bort sitt ansikte.

Då släppte han henne och vände sig om med en stönande suck för att åter komma fram till henne.

»Farväl då!»

Han öppnade armarna, och hon låg i hans famn och grät mot hans bröst och kände hans kyssar på sin mun, på sina kinder och ögon.

Så lyfte hon upp sitt tårdränkta ansikte och lösgjorde sig ur hans armar.

»Farväl,» hviskade hon, »farväl — för alltid.» I nästa ögonblick var hon ute ur rummet.

*

»Jag kan inte förstå Torsten; då han reste för två timmar sedan, lofvade han så säkert att vara hemma till tio. Nu har klockan slagit för en kvart sedan och ingen syns till.» — Mamsell Hanna stod vid matsalsfönstret och spejade utåt landsvägen, medan Elsa satt vid bordet och försökte dricka en kopp choklad, men sköt den half-tömd från sig.

»Dröjer han en kvart till, kommer jag för sent till taget — och går jag nu, hinner jag inte i alla fall.»

»Inom tio minuter ha vi honom här,» lugnade Hanna. »Han tänkte på, att Elsa skulle ha hästarne, och han vet när taget går.»

En half timme senare körde doktorn upp på gården.

»Förlåt mig, Elsa; jag blef uppehållen och kunde omöjligt komma förr. Du får uppskjuta din resa till i morgon. Taget gick för fem minuter sedan.»

Men dessa minuter gäfvö ändrad riktning åt Elsas kommande lif.

Efter mottagningens slut hämtades Torsten ånyo på sjukbesök; ännu sent på kvällen var

han ej hemkommen. Hanna och Elsa drucko sitt te ensamma i den ödsliga matsalen, hvarefter Hanna tog godnatt och gick upp. Elsa gick ut i förstugan för att låsa dörren, men stod först på bron några minuter. Den sandade gårdsplanen låg högt och var torr. Det var något af vår i luften; dimman steg öfver kärrmarkerna, en lätt doft af svedjerök förmärktes, och i dammen i ängen nedanför trädgården kväste grodorna. Ett tunt moln försvagade månens sken; bullret af järnvägståget, som gick söderut från stadens station, hördes i fjärran, försvagades — hördes ånyo — och dog slutligen bort bland de skogklädda höjderna.

Hon låste dörren och återvände till salongen, lade böcker och tidningar i ordning på bordet och ämnade släcka lampan för att sedan gå upp, men blef sittande vid bordet och för-jönk i tankar med hufvudet lutadt mot handen.

Klockan på kaminfrisen knäppte enformigt, minut efter minut förrann; kanske hon suttit så en kvart, då hon hörde en ringning på dörrklockan.

»Torsten,» tänkte hon och lämnade skyndsamt rummet. I kväll ville hon ej träffa honom. — Då hon gick genom förstugan, var ingen af jungfrurna där; troligen hade de ej hört ringningen, som nu på nytt upprepades. — Hon öppnade.

Framför henne stod Ivar.

(Forts.)

DRAMATISKA TEATERN har nu också begynt sin säsong med en revy af det senaste spelårets bästa program, hvilka alltid kunna påräkna goda och tacksamma hus bland den talrika publik af resande, som vid denna tid besöker hufvudstaden.

VASATEATERN har i ny uppsättning fört fram den glada, färgbrokiga och melodirika Suppé-operetten »Donna Juanita» och dess gamla dragningkraft på publiken tycks stå oförminskadt bi. Den ensemble teatern nu bjuder, är också i allo lofvärd. Fru Meissner är en käck och — i bebé-kostym — förtjusande täck donna Juanita, fröken Berentz gör en formlig *succés de rire* som den bedagade gamla dansösen, donna Olympia, och fröken Kolthoff som Petrita afväpnar kritiken med sitt flickaktiga behag. Hr Schückers Dufaure tillhör den röstbegäfvade artistens bästa operett-skapelser. Hr O. Bergströms skrifvare, hr Ringvalls alkald, hr Lunds engelske öfverste — alla bidraga de förtjänstfullt till det fördelaktiga totalintycket.

På regien har hr Linden nedlagt ett godt arbete, och det hela går med lif och lust, med färg och glans. Premiärens bifall bådade också en lång serie fulla hus — denna gång verkligen ärligt förtjänta!

KÖKSALMANACK

Redigerad af

ELISABETH ÖSTMAN,

inneh. af Elisabeth Östmans Husmoderskurs i Stockholm.

FÖRSLAG TILL MATORDNING FÖR VECKAN 30 AUG.—5 SEPT. 1903.

Söndag: Afredd buljong med frikadeller; kräfter; stekt örre med brynt potatis och salader; hallon med gräddskum och mandelspån.

Måndag: Pudding af kött med potatismos; körsbärs-soppa med skorpor. Tisdag: Rimsaltad fårbringa med kokta spritärter; fillbunke.

Onsdag: Puré af ärtskidor med rostadt bröd; kokt makrill med persiljesås och potatis.

Torsdag: Oxstek som vildt med brynt potatis och vinbärgsgelé; rabarberkräm med grädda.

Fredag: Bräckt skinka med stufvade turska bönor; risgrönsgröt med applen. Lördag: Kall oxstek med potatispudding; saftsoppa med klump.

RECEPT.

Stekt örre (f. 6 pers.). 2 orrar, 1 hg. späck, 3 msk. smör (60 gr.), 2 tsk. salt, 3/4 lit. kokande buljong.

Sås: 1 msk. smör (20 gr.), 2 msk. mjöl, köttjus, 1/2 del. tjock grädda.

Beredning: Orrarna plockas, svedas med denaturerad sprit eller brännvin, sköljas ytterst väl och torkas med en köthandduk. De uppsättas därefter och beläggas på bröstet med spacket skuret i tunna skifvor, hvilka fastbindas väl. Smöret brynes i en stekgryta. Fåglarna illäggas med bröstet upp och brynas väl på alla sidor, hvarefter de saltas och spådas med buljongen, litet i sänder. Tjil stekningen åtgår omkr. 1 tim. Fåglarna uppläggas, skåras och hopläggas åter och serveras, garnerade med grönsalad och oliver. Köttjusen silas och skummas.

Smör och mjöl sammanfråsas, köttjusen tillsättes litet i sänder under flitig rörning, och såsen får koka 10 min. Grädden tillsättes, och såsen får ett uppkok samt afsmakas.

Hallon med gräddskum (för 6 pers.). 3 hg. hallon, socker efter smak, 1/2 lit. tjock grädda.

Beredning: Hallonen passerar genom sikt. Socker efter smak tillsättes. Grädden vispas till hårdt skum och nedröres försiktigt i fruktpurén. Massan uppläggas högt på en geléskål och serveras genast med mandelspån, maränger eller makroner.

Körsbärs-soppa (f. 6 pers.). 1 kg. körsbär, 3 lit. vatten, skalet af 1/2 citron, 1—1/2 kkp. krossocker, 1/2 msk. potatismjöl.

Beredning: 1/2 kg. af bären stötes i stenmortel, tills kärnorna äro krossade. De påsättas att koka i 2 1/2 lit. vatten tillsammans med citronskalet omkr. 3/4 tim. Soppan silas, sockret tillsättes, och då soppan kokar, afredes den med potatismjölet, utrördt med litet kallt vatten.

Ur resten af körsbären urtagas kärnorna. Bären kokas i 1/2 lit. vatten med 2 msk. socker och tillsätts i den färdigkokta soppan. Den serveras med skorpor eller biscuits.

Rimsaltad fårbringa (för 6 pers.). 1 1/2 kg. fårbringa, 3 msk. salt, 1 tsk. salpeter, 2 tsk. socker, 3 lit. vatten.

Beredning: Refbenen knäckas och bringan ingnides med saltet, salpetern och sockret, väl sammanblandade. Den lägges i ett fat och får stå 3—4 dagar, under det den ofta vändes i den lake, som bildas. Köttet upptages och tvättas väl med en duk. Doppad i kallt vatten. Det nedlägges i det kokande vattnet och får koka, tills det blir mört, hvartill åtgår 1 1/2—2 tim. Det serveras med stufvade grönsaker eller potatispuré. Spa-

det kan användas till någon afredd soppa eller puré.

Kokta spritärter (f. 6 pers.). 1 1/2 lit. spritade ärter (omkr. 5 lit. ospitade), 1 1/2 lit. vatten, 2 tsk. salt, 3 msk. fint hackad persilja, 3 msk. smör (60 gr.).

Beredning: Ärterna sköljas, och vattnet får väl afrimna. De påsättas i kokande, saltadt vatten och få koka, tills de äro mjuka. Spadet hålles af, och persiljan samt det kalla smöret tillsättes, och ärterna omröras väl. Skidorna sparas till puré.

Puré af ärtskidor (för 6 pers.). 4 lit. urspritate ärtskidor, 2 hg. spenat, salt, 3 lit. vatten, 2 lit. efterbuljong, 2 msk. smör (40 gr.), 3 msk. mjöl, 2 morötter, 1 kkp. spritade ärter.

Beredning: Ärtskidorna sköljas väl jämt spenaten, påsättes i kokande, saltadt vatten och få koka med tätt slutet lock, tills de äro riktigt mjuka. Då tillsättes buljongen, och skidorna få ytterligare koka 1 tim., hvarefter de passerar. Den passerade soppan bör utgöra 2 lit. Smör och mjöl sammanfråsas, purén tillsättes litet i sänder, och soppan får koka 10 min., hvarefter den skummas och afsmakas med salt.

Morötterna skrapas och skåras i tunna

skifvor samt kokas mjuka tillsammans med ärterna och läggas i soppan.

Den serveras med stekt eller rostadt bröd.

Potatispudding (f. 6 pers.). 1 1/2 lit. oskalad potatis, vatten, salt, 2—3 ägg, 4 del. grädda eller god mjöl, 1/2 hg. kallt smör, 1 msk. socker, 1/2 msk. salt.

Till formen: 1 msk. smör (20 gr.), 3 msk. stötta skorpor.

Beredning: Potatisen skalas rå och halfkokas, vattnet hålles af väl och potatisen mosas sönder med gaffel eller drifves genom purépress. Det kalla smöret tillsättes genast och moset arbetas med gaffel, tills det blir hvitt och pösigt. Äggulorna vispas upp med grädden och nedröras i moset tillika med salt och socker. Sist nedskäres de till hårdt skum slagna äggvitorna. Moset lägges i smord och brödbeströdd form och beströms med fint stötta skorpor. Puddingen gräddas i god ungsvarme omkr. 1/2 tim., eller till den höjt sig och fått en vacker gulbrun färg.

